ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΕ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Τεύχος 175, Σεπτέμβριος 2010

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και των κυρίαρχων πολιτικών κύκλων στην Ελλάδα την τελευταία 20ετία, προσδοκούν την σταθεροποίηση της ευρωπαϊκής και της ελληνικής οικονομίας με μείωση των μισθών και των εισοδημάτων, με απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων και αποδόμηση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, με καταμέτωπη επίθεση όχι μόνο στα εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα αλλά και στους αρμούς των οργανωμένων ευρωπαϊκών θεσμών, οι οποίοι ως ένα βαθμό εξασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή, με αποτέλεσμα τον κοινωνικό κατακερματισμό, την αβεβαιότητα και την συρρίκνωση των προσδοκιών. Η αποτυχία της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα να βελτιώσει το επίπεδο ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας διαμέσου της μείωσης του μοναδιαίου κόστους εργασίας, των ιδιωτικοποιήσεων, της ενίσχυσης της κερδοφορίας του επιχειρηματικού τομέα, της διεύρυνσης της ευελιξίας των εργασιακών σχέσεων, της δημοσιονομικής πειθαρχίας με κύριο μέσο την πραγματική μείωση των κοινωνικών δαπανών και την απορρύθμιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, θα έπρεπε να είχε οδηγήσει τις δημόσιες πολιτικές αλλά και τις εργοδοτικές οργανώσεις, που υποστήριξαν αυτή την κατεύθυνση και αυτό το μείγμα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, σε αναθεώρηση των απόψεών τους και σε ριζοσπαστική αλλαγή των πολιτικών τους. Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ σε αυτό το τεύχος παρουσιάζει τα συμπεράσματα της Ετήσιας Έκθεσης του ΙΝΕ για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση το 2010. Επιπλέον, παρουσιάζεται άρθρο για την αγορά εργασίας στο χώρο της υγείας. Τέλος, παρουσιάζονται οι δραστηριότητες του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παναγόπουλος
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σάββας Ρομπόλης, Γιάννης Κουζής, Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν, Βασίλης Παπαδόγαμβρος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Σάββας Ρομπόλης
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γ. Κολλιάς, Δ. Κατσορίδας
ΓΡΑΦΕΙΑ: Ιουλιανού 24 Αθήνα, Τηλ: 210 8202247, Fax: 210 8202202
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** vpetrak@inegsee.gr
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ: ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60, Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟ 2010

(ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ)

Επιμέλεια: Γιώργος Κρητικίδης

Η σημερινή **διεθνής οικονομική κρίση και ύφεση** ξεκίνησε ως κρίση ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου (χρηματοπιστωτική), μετεξελίχθηκε διεθνώς σε κρίση της πραγματικής οικονομίας (οικονομική κρίση και ύφεση) και εξελίσσεται σε κρίση απασχόλησης με την αρνητική τάση της ανεργίας, η οποία διεθνώς (8,6% - 47 εκατ. άτομα στις 31 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, Μάιος 2010) αλλά και στην Ευρώπη και την Ελλάδα θα φθάσει κατά το 2010 και το 2011 στο 12% και 13,2% αντίστοιχα σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δηλαδή στα υψηλότερα επίπεδα της μεταπολιτευτικής περιόδου όσο δηλαδή το 1999 και 12,1% το 2010 και 14,3% το 2011 στις χώρες του ΟΟΣΑ (ΟΟΣΑ, 2010), δηλαδή στο υψηλότερο επίπεδο της τελευταίας πεντηκονταετίας.

Το μέλλον για την απασχόληση εξακολουθεί να παραμένει δυσοίωνο με αποτέλεσμα να προστεθούν και άλλες χαμένες θέσεις εργασίας σ' αυτές που χάθηκαν (8,5 εκατ. θέσεις εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την διετία 2009-2010) και ως εκ τούτου πρέπει να δημιουργηθούν 17 εκατ. θέσεις εργασίας σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, (Ιούλιος 2010) για να επιστρέψει η απασχόληση στα προ της οικονομικής κρίσης επίπεδα. Για παράδειγμα, για τις ΗΠΑ προβλέπεται ότι μια τέτοια προοπτική θα επέλθει μετά το 2018 και για την Ελλάδα θα επέλθει μετά το 2015. Επιπλέον, κατά την περίοδο 2015-2020 η αύξηση της απασχόλησης προβλέπεται ότι θα κυμανθεί στα επίπεδα του 1,5% το χρόνο, με αποτέλεσμα να επιβεβαιωθεί η πρόβλεψη ότι η ανάκαμψη της ελληνικής και ευρωπαϊκής οικονομίας θα συνυπάρχει με υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Μπροστά σ' αυτές **τις δυσμενείς εξελίξεις** για τον κόσμο της μισθωτής εργασίας, απουσιάζει παντελώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα σχέδιο ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Το κάθε κράτος-μέλος εφαρμόζει είτε στο πλαίσιο των κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης είτε στο πλαίσιο του προγράμματος στήριξης, σύμφωνα με το Μνημόνιο Συνεννόησης με την Ε.Ε., την ΕΚΤ και το Δ.Ν.Τ., μία περιοριστική πολιτική δημοσιονομικής - εισοδηματικής πειθαρχίας, απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων και αποδόμησης του συστήματος κοινωνικής προστασίας.

Είναι φανερό ότι **οι πολιτικές** αυτές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσδοκούν την σταθεροποίηση της ευρωπαϊκής οικονομίας με μείωση των μισθών και των εισο-

δημάτων, καθώς και με απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων και αποδόμηση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, με καταμέτωπη επίθεση όχι μόνο στα εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα αλλά και στους αρμούς των οργανωμένων Ευρωπαϊκών θεσμών, που ως ένα βαθμό εξασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή, με αποτέλεσμα τον κοινωνικό κατακερματισμό, την αβεβαιότητα και την συρρίκνωση των προσδοκιών.

Όμως, η υλοποίηση, στο πλαίσιο του Μνημονίου, μίας τέτοιας πολιτικής, θα **στερηθεί** της αντοχής της ελληνικής κοινωνίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την διάβρωση της κοινωνικής συνοχής. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί ότι **η αποτυχία** της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα να βελτιώσει το επίπεδο ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας διαμέσου της μείωσης του μοναδιαίου κόστους εργασίας, των ιδιωτικοποιήσεων, της ενίσχυσης της κερδοφορίας του επιχειρηματικού τομέα, της διεύρυνσης της ευελιξίας των εργασιακών σχέσεων, της δημοσιονομικής πειθαρχίας με κύριο μέσο την πραγματική μείωση των κοινωνικών δαπανών και την απορρύθμιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, θα έπρεπε να είχε οδηγήσει τις δημόσιες πολιτικές αλλά και τις εργοδοτικές οργανώσεις που υποστήριξαν αυτή την κατεύθυνση και αυτό το μείγμα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, σε **αναθεώρηση** των απόψεών τους και σε ριζοσπαστική αλλαγή των πολιτικών τους.

Από την άποψη αυτή είναι φανερό ότι, ιδιαίτερα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, το προαναφερόμενο **μείγμα** αναπτυξιακής και οικονομικής πολιτικής οδήγησε στην σταδιακή τεχνολογική, καινοτομική, οργανωτική και ποιοτική απαξίωση της παραγωγικής υποδομής στην μεταποίηση και στην γεωργία με **κυρίαρχη** πλέον επιλογή τον τουρισμό, τις κατασκευές και την ναυτιλία, αξιοποιώντας κυρίως ανειδίκευτη και όχι ειδικευμένη εργασία και εγκαταλείποντας την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας με δυναμική διείσδυση και διαρκή παρουσία στις διεθνείς αγορές. Ακριβώς αυτή η αναπτυξιακή στρατηγική συνεπικουρούμενη και από την εφαρμοζόμενη οικονομική πολιτική της «δανειστικής οικονομίας», οδήγησαν την ελληνική οικονομία και τους εργαζόμενους στην σημερινή δυσμενή κατάσταση, μετά από μια μακρά περίοδο (1994-2008) αύξησης του ΑΕΠ και ανισοκατανομής του εισοδήματος, κατά την οποία θα έπρεπε να μειωθούν τα δημόσια ελλείμματα και το δημόσιο χρέος, στην ελληνική οικονομία. Αντίθετα, την τελευταία δεκαετία, παρατηρείται μία μέση ετήσια αύξηση του δημοσίου ελλείμματος κατά 5 δις ευρώ και του δημόσιου χρέους κατά 6,2 δις ευρώ, χωρίς να έχει βελτιωθεί σημαντικά το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, των συνταξιούχων και των ανέργων και να έχουν διευρυνθεί τα αναπτυξιακά αποθέματα της χώρας.

Επομένως, είναι εύλογο το **ερώτημα** πώς εξηγείται και πώς δικαιολογείται αυτή η ραγδαία επιδείνωση, ενώ η ελληνική οικονομία κατά την διάρκεια των ετών 1995-2008 παρουσίαζε συνεχή αύξηση του ΑΕΠ, της παραγωγικότητας της εργασίας και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (όχι μόνον στον κατασκευαστικό τομέα αλλά και σε μηχανολογικό εξοπλισμό). Τίθεται, επίσης το **ερώτημα**, σε ποιους λόγους οφείλεται αυτό το «ελληνικό παράδοξο»

που έχει οδηγήσει την οικονομία, ιδιαίτερα, μετά το 2007, σε μια τέτοια δυσμενή δημοσιονομική, κοινωνική και παραγωγική κατάσταση, στην προσφυγή σε δανεισμό της τάξης των 250 δις ευρώ, σε συνεχή αύξηση του δημόσιου χρέους (115% ΑΕΠ 2009, 125% ΑΕΠ 2010) και αύξηση του χρέους του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις, νοικοκυριά) στο 107% του ΑΕΠ το 2010 από 43,3% του ΑΕΠ το 2000 και 76,4% του ΑΕΠ το 2005.

Υποστηρίζεται ως ένας **σοβαρός λόγος** της παρούσας κρίσης, το χαμηλό επίπεδο της εθνικής αποταμίευσης κατά τα τελευταία δέκα έτη, επειδή η ακαθάριστη εθνική αποταμίευση, δημόσια και ιδιωτική, μόλις υπερέβαινε το 7% του ΑΕΠ το 2008 και το 5% το 2009 εξαιτίας των υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και της ταχείας αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης. Το ύψος αυτό της εγχώριας αποταμίευσης ήταν ανεπαρκές για την χρηματοδότηση ακόμη και των τρεχουσών επενδύσεων. Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, αντίθετα, **θεωρεί** ότι το πρόβλημα οφείλεται κατά κύριο λόγο στην δανειακή μεγέθυνση της δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης των ανώτερων εισοδημάτων, στις υπερτιμολογήσεις των κρατικών προμηθειών και στις φοροαπαλλαγές προς τις επιχειρήσεις που στέρησαν από έσοδα τον Κρατικό Προϋπολογισμό (7,7% του ΑΕΠ ήταν οι άμεσοι φόροι στην Ελλάδα, όταν ήταν 13,1% του ΑΕΠ οι άμεσοι φόροι στην Ε.Ε.-27, ενώ η συμμετοχή στην Ελλάδα των μισθωτών και συνταξιούχων ήταν κατά 81,5% στο δηλωθέν εισόδημα φυσικών προσώπων και κατά 78,7% στην φορολογία του εισοδήματος φυσικών προσώπων). Επιπλέον, οι λόγοι του προβλήματος είναι η ανισοκατανομή του εισοδήματος, η απελευθέρωση της φοροδιαφυγής και η κατάρρευση του μηχανισμού ελέγχου είσπραξης των εσόδων του κράτους, η εισφοροδιαφυγή, η ευέλικτη, αδήλωτη και ανασφάλιστη εργασία, καθώς και η συρρίκνωση του τεχνολογικού και καινοτομικού δυναμικού της χώρας.

Με βάση αυτά τα **δεδομένα**, δηλαδή τα σοβαρά δημοσιονομικά, κοινωνικο- οικονομικά και παραγωγικά προβλήματα στα οποία οι εφαρμοζόμενες πολιτικές έχουν δημιουργήσει στην ελληνική οικονομία και κοινωνία, το κεντρικό ζήτημα που αναδεικνύει αυτή η οικονομική κρίση είναι η αναγκαιότητα ενός ριζικού αναπροσανατολισμού της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, όχι βέβαια σε όρους ρητορικούς, αλλά σε όρους ουσιαστικούς και μεσομακροπρόθεσμους, προκειμένου κατά την περίοδο 2010-2015 να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις αντιμετώπισης των προαναφερόμενων σοβαρών προβλημάτων.

Το **δυσάρεστο**, κατά την άποψη του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, σε αυτή την αναγκαιότητα είναι ότι η προσφυγή στον «μηχανισμό στήριξης» της ελληνικής οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, μονεταριστικής κατά κύριο λόγο έμπνευσης, κινείται στην κατεύθυνση της αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας για την μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων, με αποτέλεσμα η παντελής έλλειψη αναδιανεμητικών και αναπτυξιακών στοιχείων να παρατείνει τις συνθήκες οικονομικής κρίσης και ύφεσης της ελληνικής οικονομίας κατά τα επόμενα χρόνια. Εάν δεν ανατραπούν τα σημερινά δεδομένα, που έχουν δημιουργήσει η οικονομική πολιτική, το ΔΝΤ, η ΕΚΤ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπως αυτά συνοψίζονται στο μνημόνιο για

την ενεργοποίηση του «μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας», η ύφεση που βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη στην Ελλάδα, θα μετατραπεί σε πολύπλευρη κρίση που θα βυθίσει την χώρα σε παρατεταμένη περίοδο ύφεσης. Η ακολουθούμενη πολιτική, που πολλοί αποκαλούν **εσωτερική υποτίμηση**» ή «**ανταγωνιστικό αποπληθωρισμό**» είναι μια σωρευτική διαδικασία διαδοχικών κύκλων μείωσης των μισθών και των τιμών. Μέσω αυτών των μειώσεων, σύμφωνα με την κυρίαρχη οικονομική θεωρία, που καθοδηγεί τώρα τις αποφάσεις που λαμβάνονται για την προοπτική της ελληνικής οικονομίας, θα ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της χώρας και θα αυξηθούν οι καθαρές εξαγωγές. Έτσι, θα βελτιωθεί, **υποτίθεται**, το εξωτερικό έλλειμμα στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, και η συνολική ζήτηση θα αρχίσει να ανακάμπτει. Στο τέλος της διαδικασίας, η οικονομία θα ισορροπήσει, **διατείνονται** οι υποστηρικτές αυτής της πολιτικής, σε ένα ποσοστό ανεργίας υψηλότερο και ένα επίπεδο παραγωγής χαμηλότερο από το σημερινό, πλην όμως, θα έχει επιτευχθεί σημαντική βελτίωση στο εμπορικό έλλειμμα αγαθών και υπηρεσιών εξαιτίας των χαμηλότερων τιμών των εγχωρίως παραγομένων προϊόντων.

Εξαιτίας αυτών των λόγων, η τριετής απόσυρση από τις χρηματιστικές αγορές αναμένεται να αποδειχθεί ανεπαρκής χωρίς παράλληλα να διαφαίνονται ουσιαστικές προοπτικές για την χρονική επιμήκυνση του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τους ευρωπαϊκούς εταίρους μέχρι το τέλος της δεκαετίας 2010. Συντηρούνται έτσι σενάρια αναδιαπραγμάτευσης του χρέους. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίος ο αναπροσανατολισμός της ασκούμενης πολιτικής στην κατεύθυνση της πρωτογενούς αναδιανομής του εισοδήματος υπέρ των μισθωτών **με σκοπό την επίτευξη ανταγωνιστικού αποπληθωρισμού**, αλλά και της δευτερογενούς αναδιανομής με σκοπό την αντιμετώπιση των χρόνιων δημοσιονομικών προβλημάτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αναλογία των εισοδημάτων ιδιοκτησίας προς τις αμοιβές εργασίας (λαμβάνοντας υπόψη και την αυτοαπασχόληση) στην Ελλάδα ανερχόταν, το 2009, σε 0,43, ενώ στις περισσότερες από τις άλλες χώρες της Ε.Ε-15 βρισκόταν στην περιοχή 0,1-0,3 (μέσος όρος ζώνης του ευρώ 0,25).

Ένα ακόμη στοιχείο μιας τέτοιας **εναλλακτικής** κατεύθυνσης πολιτικής είναι η δραστική σύλληψη της παραοικονομίας και η ένταξη μεγάλου μέρους της στην επίσημη οικονομία, γιατί η αύξηση του ΑΕΠ που θα προκύψει έτσι, θα βελτιώσει το έλλειμμα και το χρέος και θα απομακρύνει τον κίνδυνο αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους. Εάν υποθέσουμε π.χ. ότι το καταγραμμένο ΑΕΠ θα αυξάνεται λογιστικά, εξ αιτίας της ένταξης ενός μεγάλου τμήματος της παραοικονομίας στην επίσημη οικονομία, κατά 7% ετησίως, ανάλογη θα είναι και η αύξηση της φορολογητέας ύλης και των εσόδων. Εάν το πραγματικό ΑΕΠ είναι -3% ανά έτος και ο πληθωρισμός 1%, τότε το ονομαστικό ΑΕΠ διορθωμένο με την σύλληψη της μαύρης οικονομίας, θα ανέρχεται σε -3+1+7=5%, άρα θα είναι παραπλήσιο με το μέσο επιτόκιο εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους. Έτσι, οι πιθανότητες για την αδυναμία αποπληρωμής του χρέους μειώνονται σημαντικά. Εάν μάλιστα η σύλληψη της παραοικονομίας ανερχόταν σε 10% του ΑΕΠ ετησίως, τότε το ονομαστικό ΑΕΠ θα αυξανόταν με ρυθμό

8% και το δημόσιο χρέος θα μειωνόταν. Παρά ταύτα, η λογιστική αυτή αύξηση, που θα βελτίωνε το δημοσιονομικό έλλειμμα, δεν θα αναιρούσε σε τίποτα τις επιπτώσεις της ύφεσης ως προς την απασχόληση, τα εισοδήματα κλπ, εκτός από τα μάλλον μέτρια αποτελέσματα που θα προκαλούσε η μείωση των επιτοκίων. Με άλλα λόγια, η αποφυγή του κινδύνου αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους, έστω και με αυτόν τον τρόπο, δεν συμβάλλει στην απομάκρυνση της φτωχοποίησης του κόσμου της μισθωτής εργασίας που συνεπάγονται η μείωση των μισθών και της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών, η ανεργία και οι δραστικές περικοπές στις δημόσιες κοινωνικές δαπάνες και επενδύσεις. Θα μπορούσε να συμβάλλει, όμως, σε μια επιστροφή του ελληνικού δημοσίου στις αγορές για δανεισμό με χαμηλότερα επιτόκια. Θα απέδιδε δε τα μέγιστα, εάν εντασσόταν σε μια συνεπή πολιτική μείωσης των τιμών με διατήρηση του εισοδηματικού μεριδίου των μισθωτών στο ΑΕΠ.

Με αυτά τα δεδομένα, το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ **θεωρεί** ότι χρειάζεται ριζικός αναπροσανατολισμός της πολιτικής για την ανάκαμψη και την αποτροπή της όξυνσης της κρίσης δανεισμού, χρέους και ανεργίας. Θα πρέπει να αντικατασταθεί η πολιτική που προωθεί την ευελιξία της εργασίας (μικρο-επίπεδο), την ενίσχυσης της προσφοράς (μακρο-επίπεδο) και την ιδιωτικοποίηση και κεφαλαιοποίηση του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο), από μία πολιτική που θα προωθεί το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της ρύθμισης της εργασίας (μικρο-επίπεδο), της ενίσχυσης της ζήτησης και της καινοτομικής και παραγωγικής ανάπτυξης διαμέσου της αύξησης των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων (μακρο-επίπεδο) και της ενδυνάμωσης της αναδιανομής του εισοδήματος και της αναδιανεμητικότητας του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο).

Από την άποψη αυτή, το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας απαιτείται να αξιολογηθεί με όρους αναδιανεμητικούς, ως αναπτυξιακό και κοινωνικό, με την έννοια της κατάρρευσης του υπάρχοντος αναπτυξιακού μοντέλου. Απαιτείται, επομένως, παραγωγική και καινοτομική ανασυγκρότηση του ιδιωτικού τομέα για την **παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων** με σεβασμό στην εργασιακή και ασφαλιστική νομιμότητα. Η μη αποδοχή του αναπτυξιακού και κοινωνικού κόστους του «προγράμματος στήριξης» που επιβάλλεται από τους διεθνείς οργανισμούς (Ε.Ε., ΕΚΤ, ΔΝΤ) στην ελληνική οικονομία, έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι η κατανόηση και τα περιοριστικά μέτρα πολιτικής εστιάζονται μόνο στο δημόσιο έλλειμμα και στο δημόσιο χρέος, δηλαδή μόνον στο χώρο του δημόσιου τομέα και διόλου στα ελλείμματα (τεχνολογικό, παραγωγικό, καινοτομικό) και χρέη του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά).

Επομένως, είναι **αναγκαίο** και κατά **προτεραιότητα**, εκτός της επιλογής πολιτικών αντιμετώπισης του κοινωνικού κόστους του «προγράμματος στήριξης», να στηριχθούν κλάδοι παραγωγικής δραστηριότητας που θα μπορούσαν να είχαν επιτύχει πολύ καλύτερες επιδόσεις σε ότι αφορά την ποιότητα, την παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση με την έννοια της μετάβασης, μεταξύ των άλλων, από τον δυϊσμό της αγοράς εργασίας στην ποιότητα και στην κυριαρχία των μορφών σταθερής απασχόλησης. Η συστη-

ματική άρνηση του σχεδιασμού πολιτικών σε κλαδικό και περιφερειακό επίπεδο, η αδυναμία κατανόησης της καθοριστικής σημασίας των ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων και των clusters, η απουσία μιας ερευνητικής πολιτικής με επιλογές στρατηγικού χαρακτήρα οι οποίες να συνδέονται με την αναδιάρθρωση της οικονομίας, η έλλειψη εμπιστοσύνης σε δομές στήριξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν εργαλεία μεταφοράς νέων γνώσεων, για την τεχνολογία, την οργάνωση, τις αγορές και το ανθρώπινο δυναμικό, είναι προβλήματα τα οποία έχουν ιδιαιτέρως επισημανθεί εδώ και πολλά χρόνια, ότι πρέπει να αντιμετωπιστούν εάν θέλουμε να αναστρέψουμε την καθοδική πορεία του παραγωγικού και τεχνολογικού υπόβαθρου της χώρας. Προκύπτει ως επιτακτική ανάγκη ο άμεσος αναπροσανατολισμός της αναπτυξιακής πολιτικής και προς την ενίσχυση των ολοκληρωμένων παραγωγικών συμπλεγμάτων.

Το **ερώτημα** που προκύπτει είναι, στο πλαίσιο του νέου αναπτυξιακού προτύπου, ποιο θα είναι το παραγωγικό και αναπτυξιακό μέλλον των περιφερειών και των νομών της χώρας, ιδιαίτερα μάλιστα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και ύφεσης του άμεσου (Ελλάδα) και ευρύτερου (Ευρωπαϊκή Ένωση - διεθνής οικονομία) κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος.

Στο ερώτημα αυτό η **απάντηση** που διατυπώνεται είναι ότι «στο μεσοπρόθεσμο διάστημα ο σχεδιασμός δημόσιων πολιτικών και ο προγραμματισμός των δράσεων για την υλοποίησή τους πρέπει να συνδέεται με τη δομή και τη διάρθρωση του παραγωγικού συστήματος της κάθε περιφέρειας», προκειμένου «μέσα από την βελτίωση του πλέγματος των αλληλεξαρτήσεων των κρίσιμων κλάδων (Γεωργία - Μεταποίηση - Τουρισμός - Υπηρεσίες - Κατασκευές) να δημιουργηθεί μία εσωτερική δυναμική βέλτιστης οικονομικά και κοινωνικά απόδοσης». Υιοθετώντας αυτή την στρατηγική (σύνδεση των δημόσιων πολιτικών με τον χαρακτήρα και τη διάρθρωση του παραγωγικού συστήματος της περιφέρειας, βελτίωση του πλέγματος των αλληλεξαρτήσεων των κρίσιμων κλάδων) θα εξασφαλισθούν οι συνθήκες μεταμόρφωσης του παραγωγικού συστήματος των αναπτυξιακών «μονοκαλλιεργειών» (Τουρισμός - Γεωργία) με την ανάπτυξη ενός νέου ρόλου των δημόσιων πολιτικών στην κατεύθυνση προσανατολισμού της αποταμίευσης σε επενδύσεις του μέλλοντος, επενδύοντας τόσο οι φορείς άσκησης οικονομικής πολιτικής σε σύγχρονες αναπτυξιακές και κοινωνικές υποδομές, όσο και οι επιχειρηματικοί φορείς σ' ένα πλαίσιο συνεργιών και συμπληρωματικότητας μεταξύ πολλών κλάδων παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και με τη διεθνή αγορά. Έτσι δημιουργούνται οι προϋποθέσεις μιας νέας δυναμικής της ανάπτυξης με την νέου τύπου σύζευξη προϊόντων και υπηρεσιών, ικανοποιώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο μία ευρύτερη λειτουργική ανάγκη απ' ό,τι αυτό κάθε αυτό το προϊόν. Παράλληλα, η παραγωγική αυτή στρατηγική θα ανταποκρίνεται στις νέες συνθήκες, στην μετά την κρίση εποχή, της «ποιοτικής κατανάλωσης» με την βελτίωση της αγοραστικής δύναμης, αντί της «ποσοτικής κατανάλωσης» στις συνθήκες της δανειστικής οικονομίας.

Το αναπτυξιακό εργαλείο που θα υλοποιήσει αυτόν τον στόχο είναι τα clusters

(ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων) σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μεταμορφώνοντας την παραγωγική στασιμότητα σε δυναμικούς πόλους ανάπτυξης - καινοτομίας, απασχόλησης και διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας. Η περιφέρεια σχεδιάζει (Αναπτυξιακός χαρακτήρας των περιφερειών) και οι τοπικές αρχές (Μεγάλοι Δήμοι) προγραμματίζουν και σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις υλοποιούν τις συγκεκριμένες δράσεις των τοπικών παραγωγικών συστημάτων (κάθετες - οριζόντιες σχέσεις) και προωθούν την συνεργασία των επιχειρήσεων, την καινοτομική υποστήριξη με εργαστήρια έρευνας και εκπαίδευσης, την υποστήριξη της διεθνοποίησης της παραγωγής και την δημιουργία αναπτυξιακών υποδομών και δικτύων στην κατεύθυνση μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης της περιφερειακής βιώσιμης ανάπτυξης και όχι μίας επιδοματικής επιχορήγησης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια.

Στις **σημερινές συνθήκες** της διεθνούς και ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας η έλλειψη βάθους του τεχνολογικού και καινοτομικού υπόβαθρου της ελληνικής οικονομίας προσδίδει στην επιλογή ενός ολοκληρωμένου περιφερειακά και παραγωγικά νέου προσανατολισμού, κλαδική ευελιξία και αναπτυξιακή δυναμική.

Στο πλαίσιο αυτό, **η κεντρική επιδίωξη της Έκθεσης για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση του έτους 2010,** συνίσταται στην διερεύνηση των αιτιών της οικονομικής κρίσης και ύφεσης στην Ελλάδα, στις πολιτικές αντιμετώπισής της, με βάση το Μνημόνιο, στις προοπτικές παράτασης της ύφεσης και των επιπτώσεων της στην οικονομία, τα εισοδήματα, τις δημοσιονομικές εξελίξεις, τις κλιματικές αλλαγές, την αγορά εργασίας, τις εργασιακές σχέσεις και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, ερευνά την ανάδειξη της αναγκαιότητας ενός εναλλακτικού μείγματος οικονομικής και κοινωνικής ανάσχεσης της οικονομικής κρίσης και ύφεσης, καθώς και ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου αναβάθμισης του τεχνολογικού και καινοτομικού υπόβαθρου της ελληνικής οικονομίας.

Η κεντρική αυτή επιδίωξη της Έκθεσης για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση του έτους 2010, σημαίνει την κατανόηση της διαφορετικότητας και την οργάνωση και τον σχεδιασμό της μετάβασης από την κυριαρχία της οικονομίας της αγοράς, στην οικονομία των δημόσιων πολιτικών, της παραγωγικής, τεχνολογικής και ποιοτικής αναβάθμισης, της κλιματικής αλλαγής και της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Όμως, αυτό που έχει σημασία είναι ότι αυτή **η μετά την κρίση διαφορετικότητα** θα πρέπει να σχεδιασθεί, οργανωθεί και λειτουργήσει στην πράξη με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην δημιουργεί στους εργαζόμενους και στην νεολαία συνθήκες αβεβαιότητας και ανασφάλειας, αλλά να δημιουργεί συνθήκες βέβαιας και εξελισσόμενης δυναμικά οικονομικής και κοινωνικής προοπτικής για την ελληνική οικονομία, την αγορά εργασίας και το σύστημα κοινωνικής προστασίας.

Έτσι, εάν δεν απαντηθούν αναπτυξιακά και κοινωνικά αποτελεσματικά οι προκλήσεις αυτές, οι δύσκολες προοπτικές που βρίσκονται μπροστά μας θα επιδεινωθούν με την διεύρυνση του αναπτυξιακού και κοινωνικού ελλείμματος. Η μόνη ικανή και αναγκαία συνθήκη αντιμετώπισης της

συγκεκριμένης προοπτικής είναι η νέα ανάπτυξη, η αναδιανομή του εισοδήματος και η μείωση του χρόνου εργασίας χωρίς μείωση των αποδοχών. Οι νέοι πόροι θα χρηματοδοτήσουν την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας γιατί **το πρόβλημα δεν είναι η έλλειψη αποταμίευσης αλλά η έλλειψη κατανάλωσης**, η οποία με την σειρά της θα κινητοποιήσει τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας. Έτσι μόνο θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, θα παραχθεί και θα αναδιανεμηθεί δίκαια νέος πλούτος, θα εκσυγχρονιστεί τεχνολογικά η παραγωγή, θα απορροφηθεί σημαντικά η ανεργία, θα εξισορροπηθεί σημαντικά η λειτουργία της αγοράς εργασίας και θα εξαλειφθεί ο φαύλος κύκλος των δημοσιονομικών και αναπτυξιακών αδιεξόδων στην ελληνική οικονομία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα απαιτείται να συνειδητοποιήσουν ότι η ουσιαστική ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας θα επέλθει με την άσκηση στα κράτη-μέλη δημόσιων πολιτικών αναδιανομής του εισοδήματος, ενίσχυσης της παραγωγικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων, δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και αύξησης του εισοδήματος των νοικοκυριών.

Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί στόχο **επείγουσας προτεραιότητας**, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικονομία (νέο μείγμα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής) και η δημιουργία συνθηκών δυναμικής προοπτικής της (νέο πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης), τα οποία λειτουργούντα ως οργανική ενότητα θα μεταμορφώσουν (ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων) την ελληνική οικονομία σ' ένα οικονομικό και κοινωνικό σχηματισμό καινοτομικής, γνωσιολογικής και αλληλέγγυας προοπτικής, ο οποίος θα εξασφαλίζει την διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, την ποιότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και των εργασιακών και κοινωνικών συνθηκών παραγωγής τους, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού και διεθνούς ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτό, οι νέες παραγωγικές συνθήκες παραγωγής και δίκαιης αναδιανομής του παραγόμενου πλούτου, θα αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη χρηματοδοτικής ενίσχυσης του κοινωνικού κράτους, προκειμένου να ανταποκριθεί αξιοπρεπώς στις μελλοντικές του υποχρεώσεις.

Τα μέτρα λιτότητας που θα γνωρίσουν οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι την προσεχή τριετία θα επιδεινώσουν τουλάχιστον το βιοτικό τους επίπεδο κατά 30% και θα μειώσουν σημαντικά το επίπεδο ζήτησης και κατανάλωσης. Παράλληλα, η μη διαμόρφωση και υλοποίηση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου σε εθνικό και περιφερειακό - τοπικό επίπεδο, ριζικά διαφορετικού απ' αυτό της απελευθέρωσης των αγορών και της ανισοκατανομής του εισοδήματος σε βάρος της μισθωτής εργασίας κατά την τελευταία εικοσαετία στην Ελλάδα, με κεντρικούς άξονες την επιχειρηματική αντί την επιδοτούμενη επιχειρηματικότητα, την εγκαθίδρυση ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων δραστηριοτήτων (clusters) και την διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, θα συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση της τεχνολογικής-παραγωγικής βάσης της χώρας και στην σημαντική αύξηση της απασχόλησης με την περαιτέρω ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής

αλληλεγγύης.

Στο πλαίσιο αυτής της εναλλακτικής στρατηγικής, με την έννοια της ένταξης στο νέο πρότυπο ανάπτυξης των μέτρων άμεσης και μεσομακροπρόθεσμης απόδοσης, στην κατεύθυνση αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης και ύφεσης στην Ελλάδα, τα πιο **σημαντικά συμπεράσματα** της Έκθεσης αναφέρονται στα εξής:

1. Τα κύρια χαρακτηριστικά της οικονομικής κρίσης και ύφεσης στην Ελλάδα δεν είναι μόνο το δημόσιο έλλειμμα, το δημόσιο χρέος και το εξωτερικό έλλειμμα.

Επιπλέον είναι η έντονη ανισοκατανομή του εισοδήματος, η υψηλή ανεργία, η τεχνολογική και καινοτομική υποβάθμιση της παραγωγικής βάσης της χώρας και η απαξίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.

2. Το βασικό αίτιο της παρούσας δημοσιονομικής και οικονομικής κρίσης και ύφεσης υποστηρίζεται ότι είναι το χαμηλό επίπεδο της εθνικής αποταμίευσης (7% του ΑΕΠ το 2008 και 5% του ΑΕΠ το 2009) εξαιτίας των υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και της ταχείας αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης. Η Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση του έτους 2010 αναδεικνύει ότι τα βασικά **αίτια** ήταν η δανειακή μεγέθυνση της δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης των υψηλών εισοδημάτων, οι υπερτιμολογήσεις των κρατικών προμηθειών, οι φοροαπαλλαγές προς τις επιχειρήσεις που στέρησαν από έσοδα τον Κρατικό Προϋπολογισμό, η ανισοκατανομή του εισοδήματος, η απελευθέρωση της φοροδιαφυγής και η κατάρρευση του μηχανισμού ελέγχου είσπραξης των εσόδων του κράτους, η εισφοροδιαφυγή, η ευέλικτη, η αδήλωτη και ανασφάλιστη εργασία, η συρρίκνωση του τεχνολογικού και καινοτομικού δυναμικού της χώρας και η εγκατάλειψη της παραγωγής προϊόντων υψηλής ποιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας με δυναμική διείσδυση και διαρκή παρουσία στις διεθνείς αγορές.

3. Η πολιτική συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας, των εισοδηματικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που απορρέει από το Μνημόνιο (Κυβέρνηση, Δ.Ν.Τ., ΕΚΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή) για την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας, παρατείνει την ύφεση και δεν προβλέπεται να έχει αποτρεπτικά αποτελέσματα σε σχέση με την διαχείριση του δημόσιου χρέους. Ενώ η εφαρμοζόμενη πολιτική για την δημοσιονομική προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας έχει εισέλθει σε τροχιά αυτοϋπονόμευσης. Η απουσία προϋποθέσεων (ευνοϊκή διεθνής συγκυρία, μείωση επιτοκίων, αναδιανομή εισοδήματος, αύξηση δημοσίων εσόδων με την αποτελεσματική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, αντιμετώπιση των υπερτιμολογήσεων στις κρατικές προμήθειες, αύξηση ζήτησης και κατανάλωσης, επενδύσεις, εναλλακτικό αναπτυξιακό σχέδιο, κλπ.) καθιστούν το πρόγραμμα προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας αδύναμο ως προς την επίτευξη των στόχων του, είτε επειδή η προκαλούμενη ύφεση μειώνει σε μεγαλύτερο βαθμό τα φορολογικά έσοδα σε σύγκριση με τις περικοπές των δημοσίων δαπανών αυξάνοντας το δημόσιο έλλειμμα, είτε επειδή, σε μια καλύτερη εκδοχή, η μείωση του ελλείμματος αποδεικνύεται μια εξαιρετικά βραδεία διαδικασία

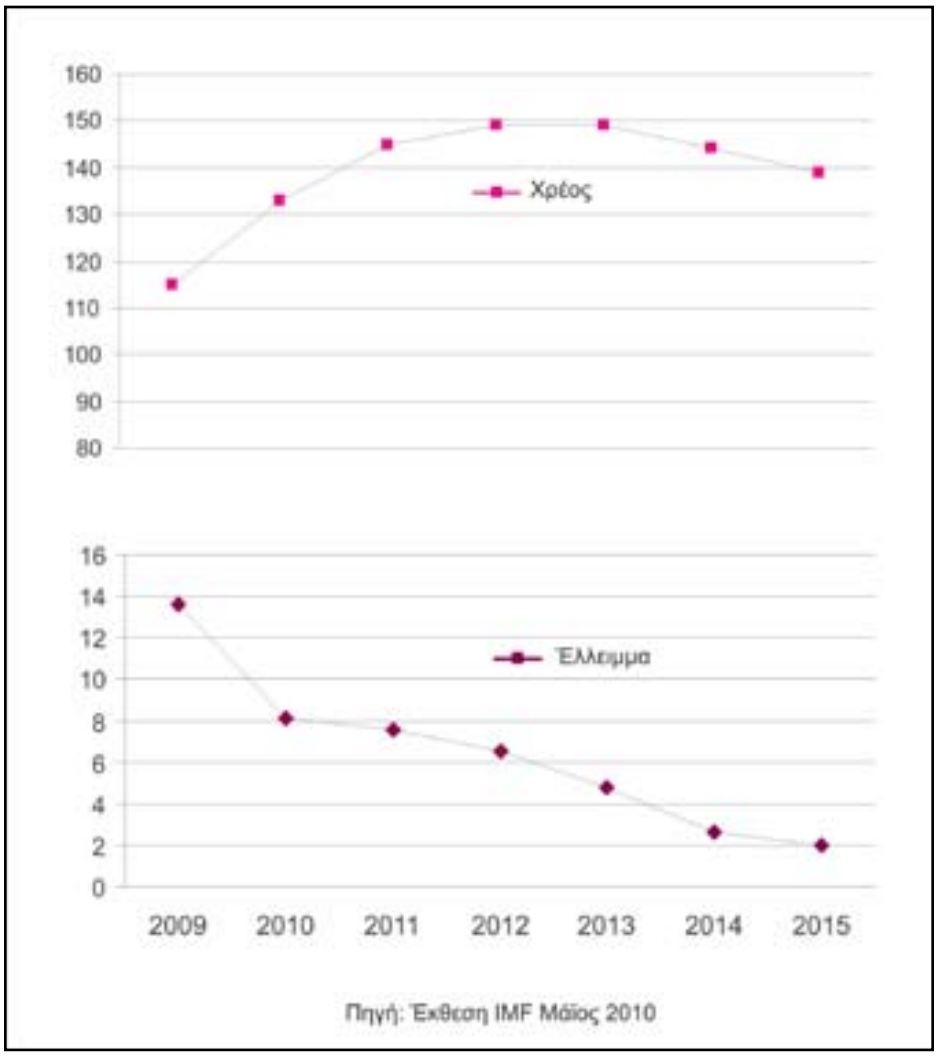
με ιδιαίτερο αυξημένο κοινωνικό κόστος, χωρίς παράλληλα να επιτυγχάνεται ικανοποιητική μείωση του δημόσιου χρέους εξαιτίας της αναιμικής ανάπτυξης.

4. Το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας απαιτείται να αξιολογηθεί με όρους αναδιανεμητικούς, ως αναπτυξιακό και κοινωνικό, με την έννοια της κατάρρευσης του υπάρχοντος αναπτυξιακού μοντέλου. Απαιτείται, επομένως, παραγωγική και καινοτομική ανασυγκρότηση του ιδιωτικού τομέα για την **παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων** με σεβασμό στην εργασιακή και ασφαλιστική νομιμότητα. Η μη αποδοχή του αναπτυξιακού και κοινωνικού κόστους του «προγράμματος στήριξης» που επιβάλλεται από τους διεθνείς οργανισμούς στην ελληνική οικονομία και οι επιφυλάξεις που διατυπώνονται για την αποτελεσματικότητά του στην χώρα μας, έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι η κατανόηση και τα περιοριστικά μέτρα πολιτικής εστιάζονται μόνο στο δημόσιο έλλειμμα και στο δημόσιο χρέος, δηλαδή μόνο στον χώρο του δημόσιου τομέα και διόλου στα ελλείμματα (τεχνολογικό, παραγωγικό, καινοτομικό) και χρέη του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά).

5. Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και η **αποτροπή** της όξυνσης της κρίσης δανεισμού, χρέους και ανεργίας προϋποθέτει τον ριζικό αναπροσανατολισμό της αναπτυξιακής και οικονομικής πολιτικής στην **κατεύθυνση** αντικατάστασης της πολιτικής που προωθεί την ευελιξία της εργασίας (μικρο-επίπεδο), την ενίσχυση της προσφοράς και την απελευθέρωση των αγορών (μακρο-επίπεδο) και την κεφαλαιοποίηση του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο), από μία πολιτική που θα προωθεί το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της ρύθμισης της εργασίας και των εργασιακών σχέσεων (μικρο-επίπεδο), της ενίσχυσης της ζήτησης και της καινοτομικής και παραγωγικής ανάπτυξης διαμέσου της αύξησης των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων (μακρο-επίπεδο) και της ενδυνάμωσης της αναδιανομής του εισοδήματος και της αναδιανεμητικότητας του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο).

6. Η σημερινή περίοδος της οικονομικής κρίσης και ύφεσης σε διεθνές επίπεδο χαρακτηρίζεται από την ταυτόχρονη παρουσία περισσότερων παραγόντων που ευνοούν την παράταση της, κάθε ένας ξεχωριστά και όλοι μαζί σε αλληλεξάρτηση. Το ποσοστό ανεργίας θα αυξηθεί, ο πληθωρισμός στις περισσότερες χώρες κινείται σε χαμηλά επίπεδα, τα δημόσια ελλείμματα θα μειωθούν δύσκολα και θα ευνοούν τα υψηλά επιτόκια, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου δεν θα έχουν κανένα λόγο να αυξηθούν, η συνολική ζήτηση θα συνεχίζει την πτωτική της πορεία, οι επιχειρήσεις θα επιδιώκουν την μείωση των ονομαστικών αποδοχών η οποία θα επηρεάσει πτωτικά την ζήτηση και θα υποβαθμίζεται σταδιακά το παραγωγικό σύστημα και το εργατικό δυναμικό. Έτσι, **η κρίση** αναμένεται να παραταθεί και ορισμένοι αναλυτές, τηρουμένων των αναλογιών, την συγκρίνουν περισσότερο με την Μακρά Ύφεση (1873) και λιγότερο με την Μεγάλη Ύφεση (1929-1933).

Διάγραμμα 1

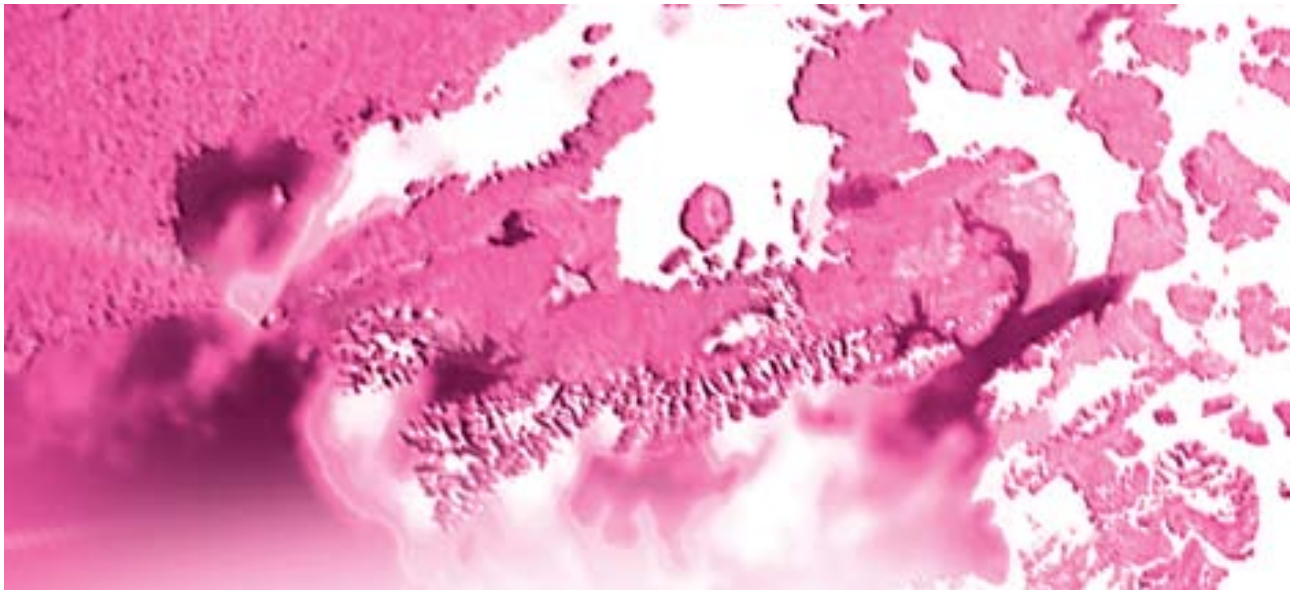

7. Ο ανταγωνιστικός αποπληθωρισμός στην Ελλάδα θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με απευθείας μείωση των τιμών χωρίς να θιγούν οι μισθοί, εξαιτίας του γεγονότος ότι τα περιθώρια κέρδους στην χώρα μας είναι αυξημένα έναντι των άλλων ανεπτυγμένων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι δε τόσο **αυξημένα** ώστε η μείωση τους δεν θα έθιγε ούτε τις επενδύσεις, ούτε την απασχόληση, γιατί το εναλλακτικό όφελος θα παρέμενε μικρότερο της προσδοκώμενης κερδοφορίας από την επένδυση (κερδοφορία που θα παρέμενε υψηλή χάρη στην αύξηση της ζήτησης που θα προέκυπτε από την αγοραστική δύναμη των μισθών). Ο αποπληθωρισμός θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί από την προσαρμογή των περιθωρίων κέρδους στο επίπεδο των άλλων χωρών, δηλαδή διαμέσου μίας ανατροπής της προνομιακής διανομής του προϊόντος σε βάρος της μισθωτής εργασίας.

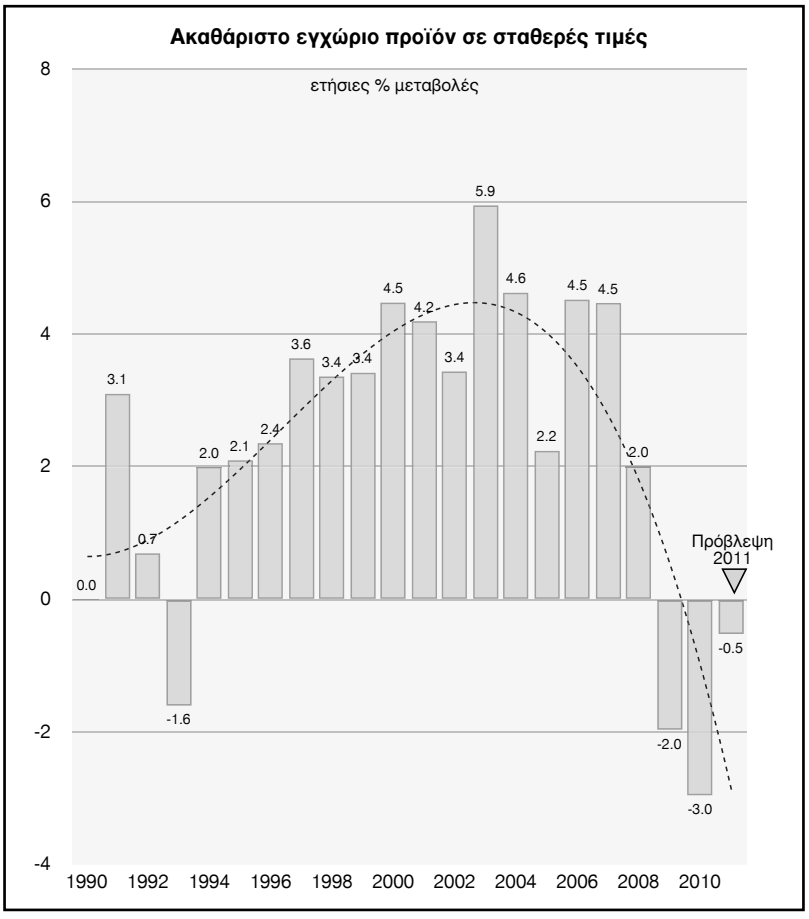
8. Η ανάδειξη της νομισματικής πολιτικής σε μοναδικό εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο τείνει να δημιουργεί οικονομικό περιβάλλον ύφεσης, καθώς η όποια τάση αύξησης του πληθωρισμού ή υπερθέρμανσης της ζώνης του ευρώ αντιμετωπίζεται με την αύξηση του επιτοκίου. Το αποτέλεσμα αυτό ενισχύεται από την απουσία μίας ενεργητικής δημοσιονομικής πολιτικής και άλλων μηχανισμών (όπως η ενθάρρυνση της επένδυσης) τόνωσης της συνολικής ζήτησης. Λογική συνέπεια των παραπάνω είναι το μικρό μέγεθος του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, ο οποίος δεν μπορεί να λειτουργήσει ως σταθεροποιητής ούτε να αναδιανείμει πόρους από τις πιο εύπορες στις λιγότερο εύπορες περιοχές της ζώνης του ευρώ. Το κυριότερο στοιχείο του Συμφώνου Σταθερότητας είναι ο περιορισμός ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ, και ότι θα επιβάλλεται ποινή σε όσες χώρες δεν συμμορφώνονται με τον κανόνα αυτόν. Αξίζει να σημειωθεί ότι για να επιτευχθεί το όριο του 3% κάθε χώρα πρέπει στο σύνολο του κύκλου να διατηρεί μηδενικό έλλειμμα (ώστε στην διάρκεια των υφέσεων το έλλειμμα να μπορεί να διευρύνεται έως το 3%). Κατά συνέπεια, το Σύμφωνο Σταθερότητας αποδυναμώνει τους μηχανισμούς προσαρμογής μίας οικονομίας της ζώνης του ευρώ σε ενδεχόμενες διαταραχές μεταφέροντας ολόκληρο το βάρος της προσαρμογής στην αγορά εργασίας.

9. Η ελληνική οικονομία μετά την επιβράδυνση της τετραετίας 2005-2008 και την υποχώρηση του ΑΕΠ κατά 4% το 2009, βρίσκεται πλέον σε βαθιά ύφεση.

Ο ΟΟΣΑ προβλέπει παράταση της ύφεσης κατά το 2010 και το 2011 (-3,7% μείωση του ΑΕΠ το 2010 με επίπεδο ανεργίας 12,1% και -2,5% μείωση του ΑΕΠ το 2011 με επίπεδο ανεργίας 14,3%). Η αθροιστική μείωση του ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές, κατά την τριετία 2009-2011 αναμένεται να ανέλθει σε 5,5%.

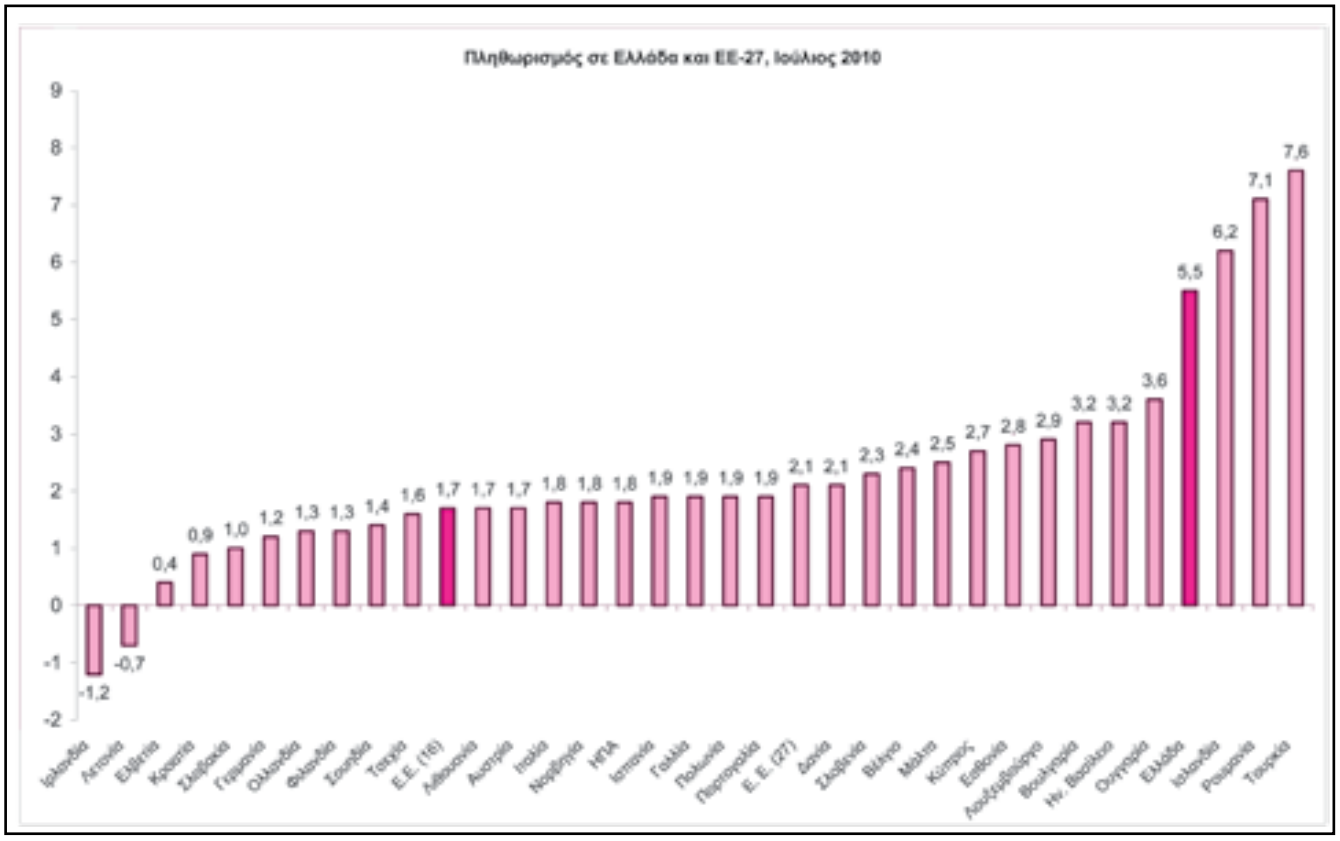
Διάγραμμα 2

Πηγή: *Ameco database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

10. Ο ρυθμός μεταβολής των εγχώριων τιμών σε μέση ετήσια βάση ανήλθε το 2009 σε 1% έναντι 3,5% κατά το 2008. Στην διάρκεια του 2010 αναμένεται να αυξηθεί και να ανέλθει σε 3% για το σύνολο του έτους. Η διατήρηση αυτή του **εγχώριου πληθωρισμού** σε υψηλά επίπεδα, δεδομένων των συνθηκών μειωμένης ζήτησης που επικρατούν στην ελληνική οικονομία, αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι παραμένει αμβλυμμένος ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων σε μία σειρά κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό παρέχει την δυνατότητα στις επιχειρήσεις, προκειμένου να μεγιστοποιούν τα κέρδη τους, να μετατρέπουν τις μειώσεις του μοναδιαίου κόστους εργασίας περισσότερο σε αύξηση των περιθωρίων κέρδους και λιγότερο σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τιμής.

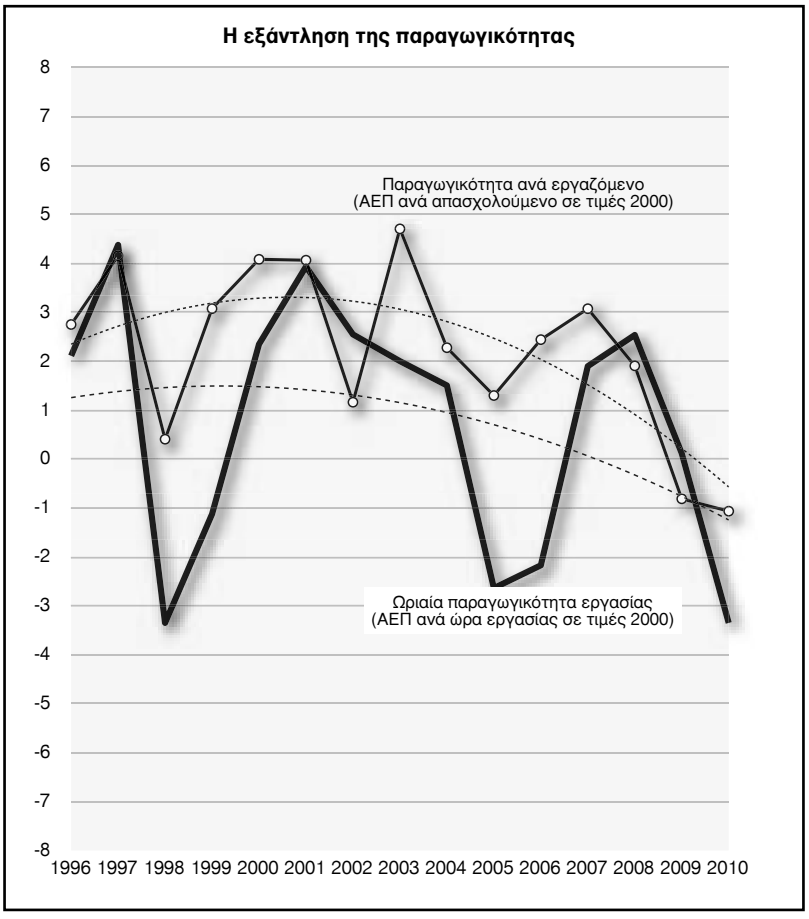
Διάγραμμα 3

Πηγή: Eurostat

11. Η πτώση της παραγωγικότητας της εργασίας (αθροιστικά -2% το 2009 ως το 2010 με πρόβλεψη αύξησης το 2011 κατά 0,3%) σχετίζεται, βραχυπρόθεσμα, με την μείωση της ζήτησης και την συνακόλουθη μείωση του βαθμού χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού. Όσον αφορά μεσο-μακροπρόθεσμα σχετίζεται, με την αποδυνάμωση της επενδυτικής προσπάθειας σε μηχανολογικό εξοπλισμό και νέες τεχνολογικές μεθόδους παραγωγής.

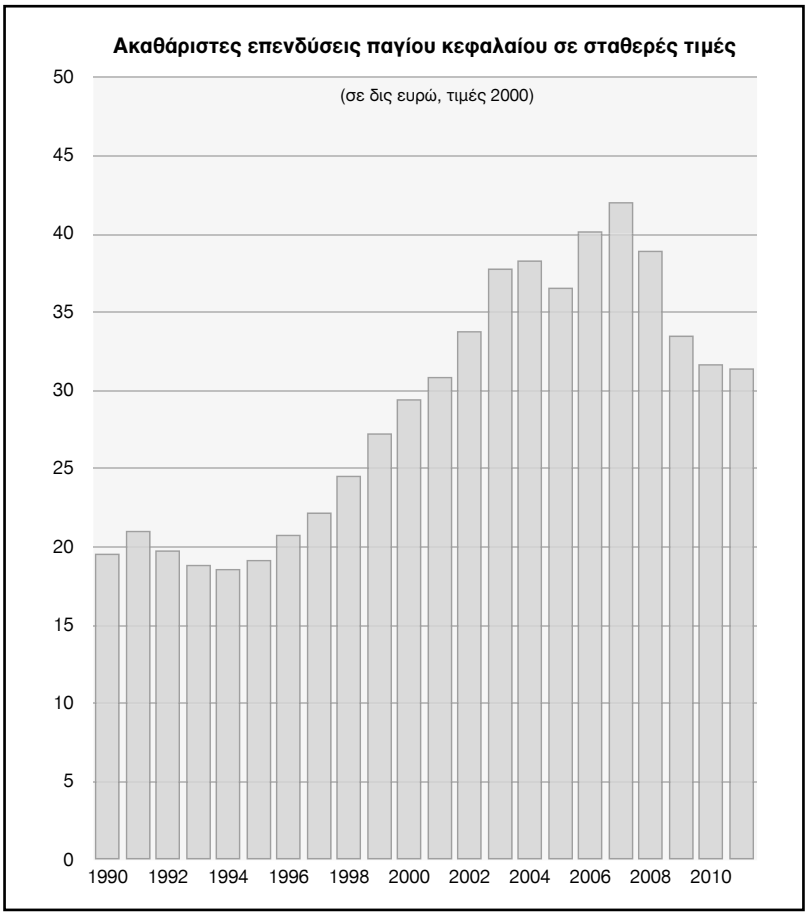
Διάγραμμα 4

Πηγή: *Ameco database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

12. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, σε σταθερές τιμές παρουσίασαν κάμψη κατά το 2008, η οποία συνεχίστηκε το 2009 - 2010 και αναμένεται να επιδεινωθεί κατά 0,8% το 2011. Ειδικότερα, οι καθαρές συνολικές επενδύσεις υποχώρησαν το 2008 στο 8% του ΑΕΠ, δηλαδή κατά 4,5 εκατοστιαίες μονάδες έναντι του 2007 και κατέρρευσαν κατά το 2009 - 2010 στο 3% περίπου του ΑΕΠ. Ο όγκος των ακαθάριστων επενδύσεων σε μηχανολογικό εξοπλισμό υποχώρησε στην διετία 2009 - 2010 κατά 25%.

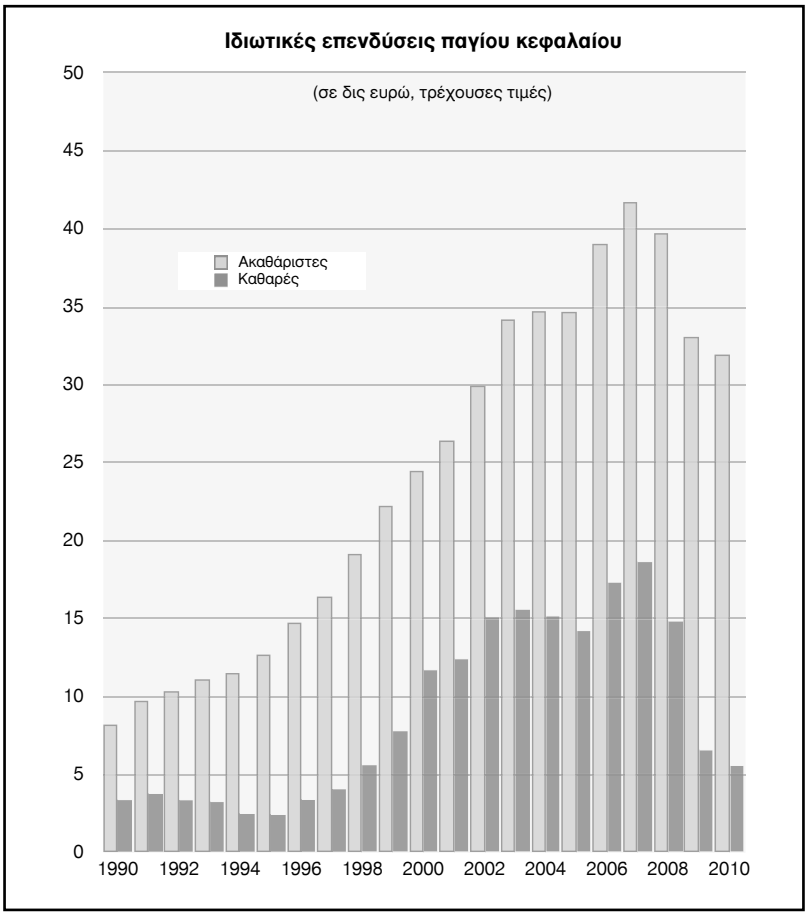
Διάγραμμα 5

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

13. Οι ιδιωτικές επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου κατά το 2008 - 2010 μειώθηκαν, για πρώτη φορά από το 1990, ακόμη και σε τρέχουσες τιμές κατά 30% περίπου. Αυτή η μείωση αντανακλά την αναβολή της υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων του ιδιωτικού τομέα ενόψει της μείωσης της ζήτησης που χαρακτηρίζει την οικονομική κρίση. Σημαντική είναι η πτώση των καθαρών ιδιωτικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου που έχουν πλέον περιοριστεί στο 1/3 περίπου του ύψους των αντίστοιχων επενδύσεων των ετών 2002 - 2008.

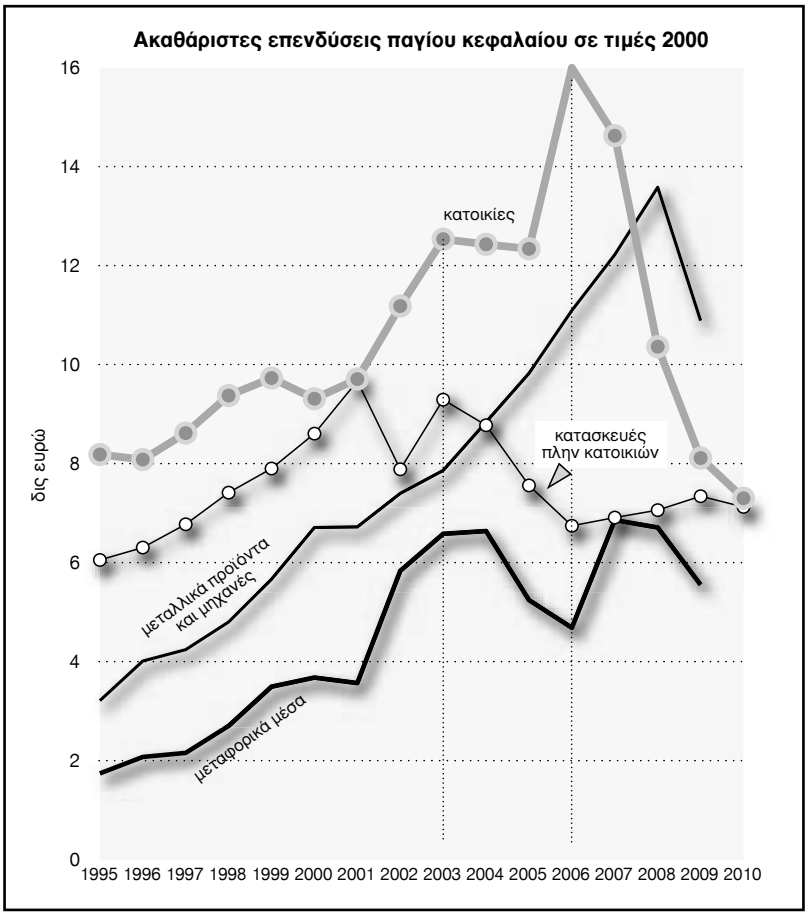
Διάγραμμα 6

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

14. Οι δημόσιες επενδύσεις, ως ποσοστό του ΑΕΠ, διατηρούνται σχεδόν αμετάβλητες από το 2005 (ανέρχονται σε 3% του ΑΕΠ ετησίως). Η μεγάλη μείωση των επενδύσεων κατά το 2008 - 2010 και η αναμενόμενη πτώση του 2011 προέρχονται σε μεγάλο βαθμό από την μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες, μείωση που ανάγεται στην σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του δανεισμού για στεγαστικά δάνεια και στις δυσμενείς προσδοκίες των νοικοκυριών σχετικά με τα μελλοντικά εισοδήματά τους.

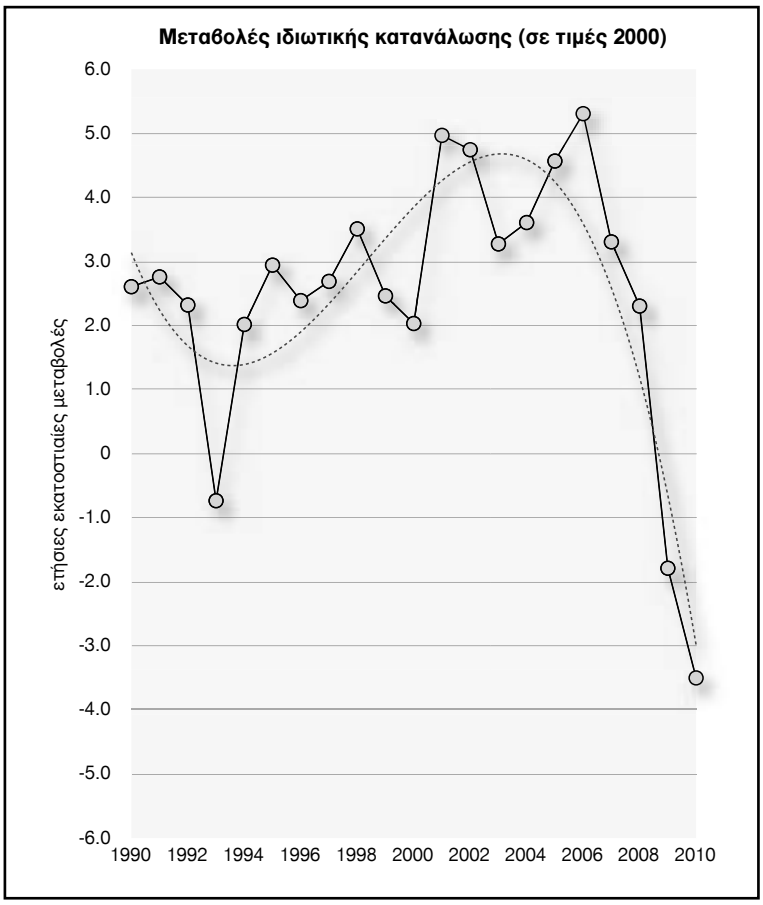
Διάγραμμα 7

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

15. Η ιδιωτική κατανάλωση (σε σταθερές τιμές) μετά από την αύξηση κατά 3,3% του 2007, παρουσίασε βαθμιαία επιβράδυνση στην διάρκεια του 2008 και αυξήθηκε έναντι του προηγούμενου έτους κατά 2,3%. Παρά την επιβράδυνση αυτή, παρέμενε ακόμα ο κυριότερος κινητήρας της οικονομικής μεγέθυνσης. Ένα μέρος της ιδιωτικής κατανάλωσης χρηματοδοτήθηκε πιθανότατα τότε από την μη απόδοση εκ μέρους των νοικοκυριών προκειμένου να ανταποκριθούν στην πληρωμή δαπανών κρίσιμων για την διαβίωσή τους. Κατά την διετία 2009 - 2010 ο όγκος της ιδιωτικής κατανάλωσης συρρικνώθηκε κατά 5,5% παρασύροντας σε ύφεση την ελληνική οικονομία. Η συρρίκνωση του όγκου της ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να συνεχιστεί το 2011 κατά 2,4%. Έτσι, αθροιστικά στην τριετία 2009 - 2011 η συνολική μείωση θα ανέρχεται σε 8% έναντι του 2008 και το επίπεδο κατανάλωσης σε πραγματικούς όρους θα έχει επιστρέψει στο επίπεδο του πρώτου εξαμήνου του 2006.

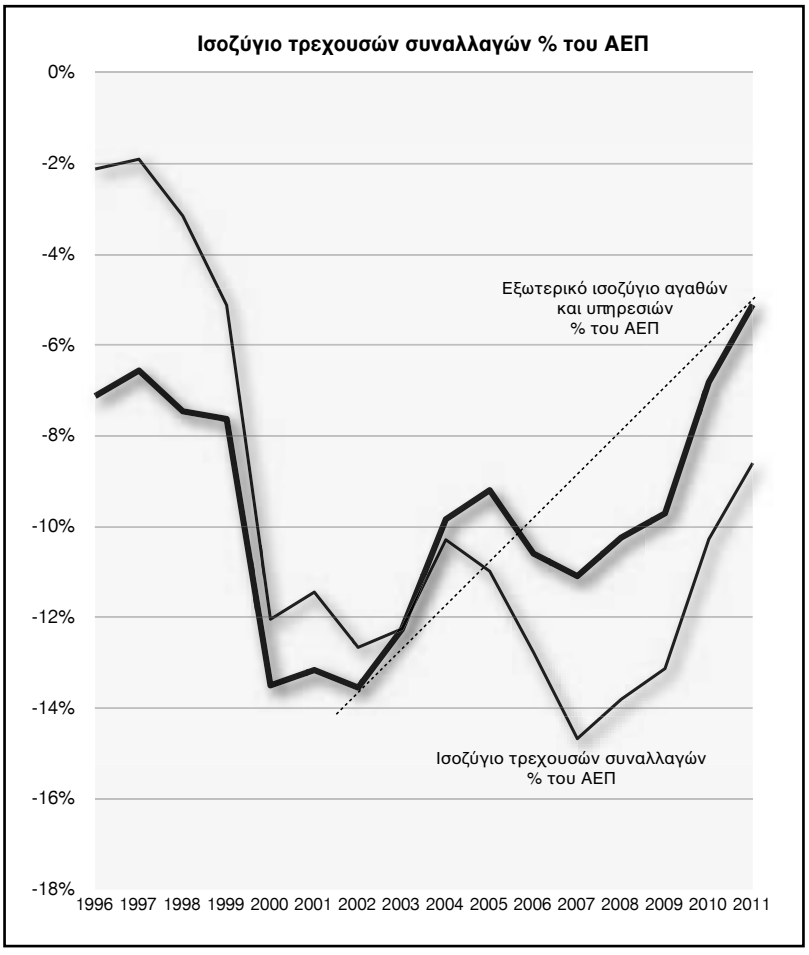
Διάγραμμα 8

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

16. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκαν αθροιστικά κατά 20% στην διετία 2009 - 2010 έναντι του 2008 και οι απώλειες αυτές αναμένεται να περιοριστούν στο 13% αθροιστικά μέχρι το τέλος του 2011. Σε ό,τι αφορά τις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, η ύφεση της ελληνικής οικονομίας που χαρακτηρίζεται από μειώσεις της ζήτησης οδήγησε σε πτώση κατά 30% στην διετία 2009 - 2010, η οποία αναμένεται να συνεχιστεί κατά το 2011, ενισχύοντας έτσι την πτώση που θα φθάσει αθροιστικά την τριετία 2009 - 2011 στο 35%. Αυτές οι μεταβολές εξηγούν την βελτίωση του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών ως ποσοστό του ΑΕΠ από το 11% περίπου κατά την τριετία 2006 - 2008 σε 7% περίπου κατά το 2010. Η βελτίωση αυτή πρόκειται να συνεχιστεί έτσι ώστε στο τέλος του 2011 το έλλειμμα ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών να έχει περιοριστεί σε 5% του ΑΕΠ.

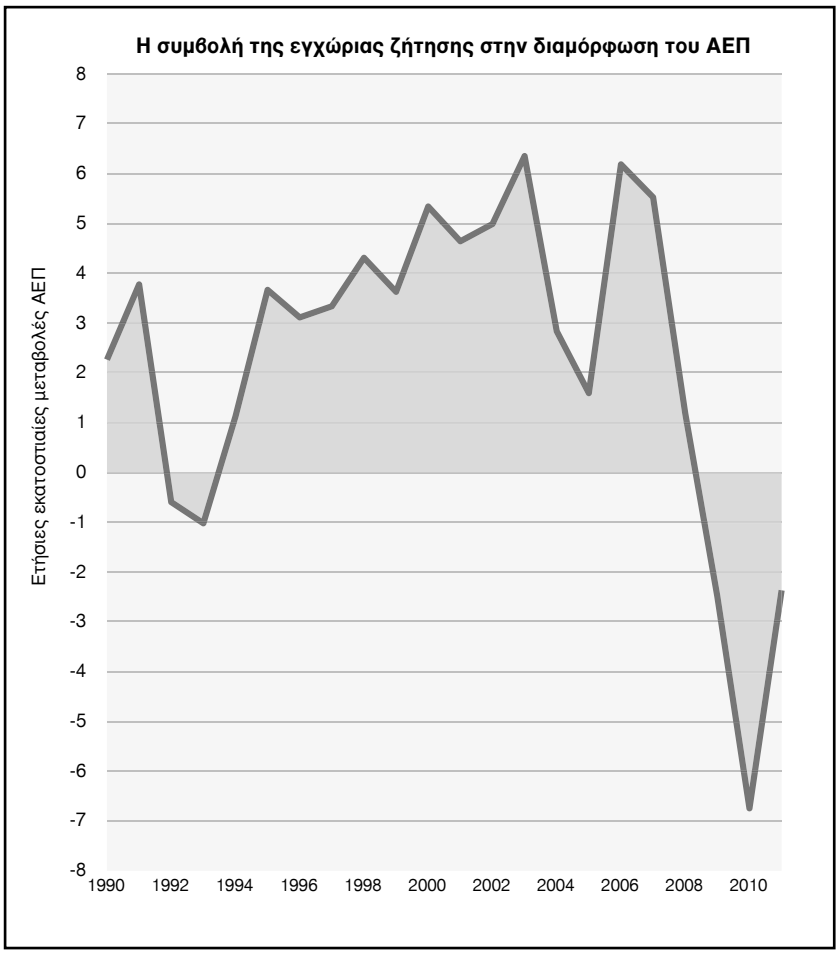
Διάγραμμα 9

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

17. Η συμβολή της εγχώριας ζήτησης στην αύξηση του ΑΕΠ διατηρήθηκε υψηλή μέχρι το 2008 αλλά μειώθηκε σημαντικά κατά το 2009 και κατά το 2010. Η εγχώρια ζήτηση που αποτέλεσε τον κινητήρα της ελληνικής οικονομίας την περίοδο 1995 - 2009 αναμένεται να μειωθεί ενώ στο τέλος του 2011 θα επιστρέψει στα επίπεδα του έτους 2000.

Διάγραμμα 10

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

18. Η οικονομική κρίση και ύφεση και η σημαντική πτώση της οικονομικής δραστηριότητας έχουν, όπως αναμενόταν, δυσμενείς επιπτώσεις και στα δημόσια οικονομικά των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως, για την ελληνική οικονομία το «παράδοξο» συνίσταται στο γεγονός ότι ενώ κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών διατηρούσε υψηλά επίπεδα αύξησης του ΑΕΠ και έντονη ανισοκατανομή του εισοδήματος, ταυτόχρονα προσέφευγε σε δανεισμό, σε διεύρυνση του δημόσιου ελλείμματος και σε συνεχή αύξηση του δημόσιου χρέους και του χρέους του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριά και επιχειρήσεις).

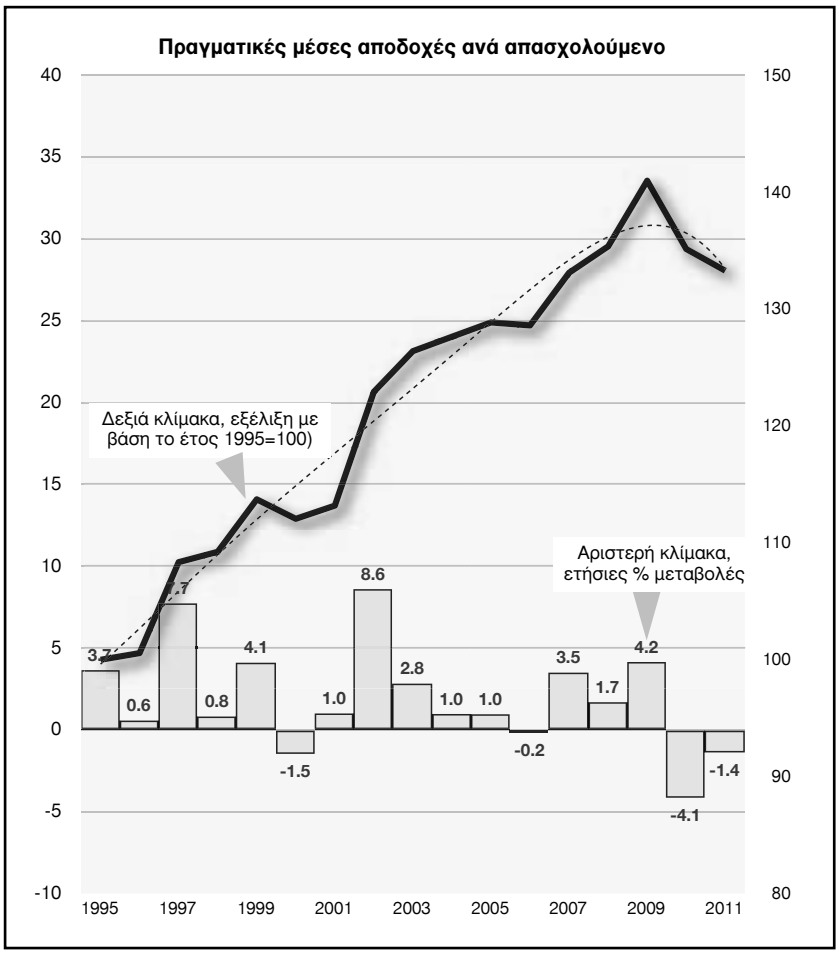
Η εξήγηση του «ελληνικού παράδοξου» μπορεί να δοθεί μόνο εάν εστιάσει κανείς την ανάλυσή του στο σύνολο της εφαρμοζόμενης οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής στην χώρα. Στο επίπεδο των δημόσιων εσόδων, τα φορολογικά έσοδα

εξαρτώνται από τα εισοδηματικά μερίδια και τους φορολογικούς συντελεστές που τους αντιστοιχούν. Η οικονομική πολιτική που ασκήθηκε στην Ελλάδα τα τελευταία είκοσι χρόνια, οδήγησε αφενός μεν στην πρωτογενή αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των εργαζομένων, αφετέρου δε μείωσε τους φορολογικούς συντελεστές επί των κερδών και αύξησε του φορολογικούς συντελεστές επί των εισοδημάτων της εργασίας. Εφήρμοσε, δηλαδή, μειωμένους φορολογικούς συντελεστές στο αυξανόμενο μερίδιο των κερδών (1990 - 2008) και αυξημένους συντελεστές στο μειούμενο κατά την ίδια περίοδο μερίδιο της εργασίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα φορολογικά έσοδα να μειώνονται συνεχώς έναντι αυτών που θα υπήρχαν εάν οι αυξημένοι φορολογικοί συντελεστές εφαρμόζονταν επί του αυξημένου μεριδίου του ΑΕΠ (δηλαδή επί των κερδών, των τόκων και τον προσόδων).

19. Η μεσο-μακροπρόθεσμη παράταση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία με αρνητικούς ή χαμηλούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ, εγκυμονεί κινδύνους αύξησης του δημόσιου χρέους και ως εκ τούτου επιβάλλεται όχι μόνο η μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων αλλά η δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων που σταδιακά θα σταθεροποιήσουν το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ. Είναι επομένως απαραίτητο να ακολουθηθούν πολιτικές που θα αυξάνουν τα φορολογικά έσοδα (σύλληψη της μεγάλης φοροδιαφυγής, αύξηση της φορολογίας σε υψηλά εισοδήματα και στην μεγάλη ακίνητη περιουσία) αλλά και μεταφορά πόρων από την δημόσια κατανάλωση προς την δημόσια και ιδιωτική επένδυση σε τομείς προτεραιότητας και πολλαπλασιαστικής ισχύος. Κυρίως, όμως, είναι ανάγκη να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν νέες στρατηγικές οικονομικής ανάπτυξης με την υιοθέτηση ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος που θα στρέφεται προς την τεχνολογία, την καινοτομία, την ποιότητα και θα δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας.

20. Οι μέσες πραγματικές αποδοχές ανά απασχολούμενο στην Ελλάδα αναμένεται να μειωθούν κατά 4,4% το 2010 μετά από αύξηση 4,2% κατά το 2009 και 1,1% το 2008. Η σωρευτική αύξηση των μέσων πραγματικών αποδοχών επί σειρά ετών είχε οδηγήσει την αγοραστική δύναμη των μέσων αποδοχών σε επίπεδα 20% περίπου ανώτερα σε σύγκριση με το έτος 1999. Το ¼ αυτής της προόδου που είχε συντελεσθεί στην διάρκεια μίας δεκαετίας εκτιμάται ότι θα αναιρεθεί εντός της διετίας 2010 - 2011.

Διάγραμμα 11

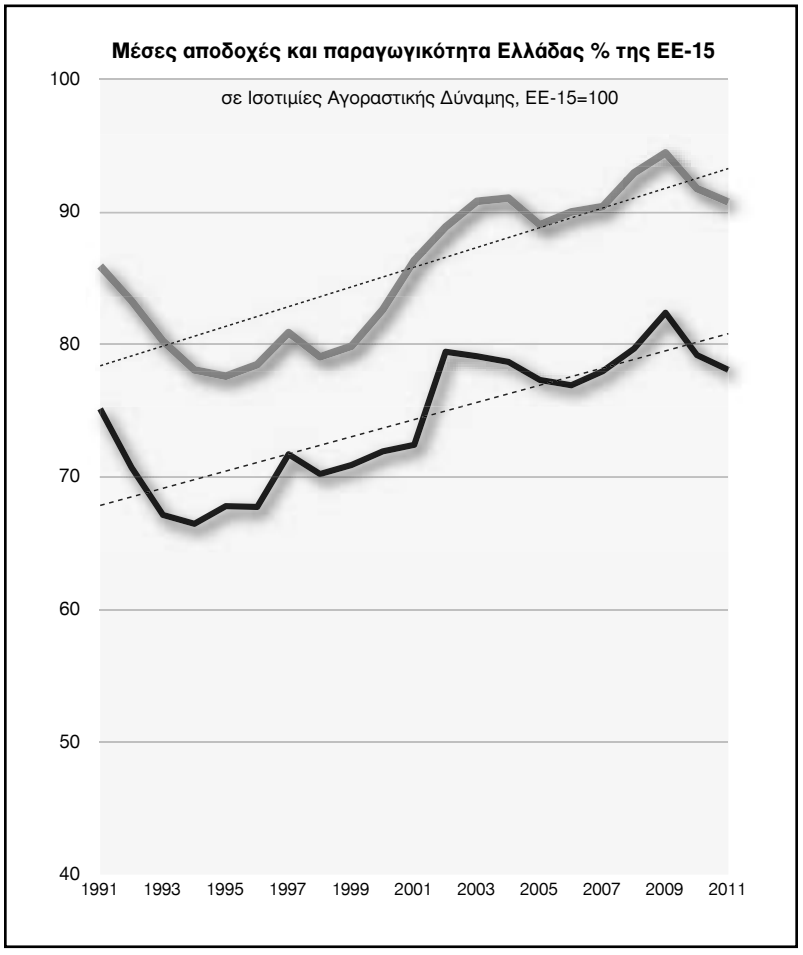
Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

21. Η αύξηση των μέσων πραγματικών αποδοχών ανά απασχολούμενο μέχρι το 2009, είχε ως αποτέλεσμα την σύγκλιση των αμοιβών στην Ελλάδα έναντι του αντίστοιχου μέσου όρου της Ε.Ε.-15 κατά 0,7% ετησίως. Έτσι, από 70% την δεκαετία του 1990 έφθασε στο 82,5% κατά το 2009. Κατά το 2010 - 2011, η ανοδική πορεία της σύγκλισης των αποδοχών θα ανακοπεί και ο δείκτης αναμένεται να μειωθεί από το 82,5% του μέσου όρου της Ε.Ε.-15 στο 78%, οπισθοχωρώντας κατά μία πενταετία και φθάνοντας στο επίπεδο των ετών 2004 - 2007.

22. Η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα αυξήθηκε σημαντικά μετά το 1995 και μέχρι το 2009, είτε σε σχέση με άλλα μεγέθη της ελληνικής οικονομίας είτε σε διεθνή σύγκριση. Υπολογισμένη ως ποσοστό του μέσου αντίστοιχου μεγέθους της Ε.Ε.-15 είχε προσεγγίσει το 95% κατά το 2009. Από το 2010 αρχίζει η διαδικασία απόκλισης της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας έναντι της αντίστοι-

χης των 15 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο δείκτης θα έχει υποχωρήσει στο τέλος της διετίας 2010 - 2011 από το 95% στο 91%. Κατά την περίοδο 1995 - 2009 η σύγκλιση της παραγωγικότητας είχε ανέλθει σε 18 εκατοστιαίες μονάδες, ενώ η σύγκλιση των μέσων πραγματικών αποδοχών ανά απασχολούμενο είχε ανέλθει κατά 14 εκατοστιαίες μονάδες. Κατά την διετία 2010 - 2011 αναμένεται υποχώρηση κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες της σύγκλισης της παραγωγικότητας της εργασίας και κατά 4,5 εκατοστιαίες μονάδες απόκλισης των μέσων πραγματικών αποδοχών.

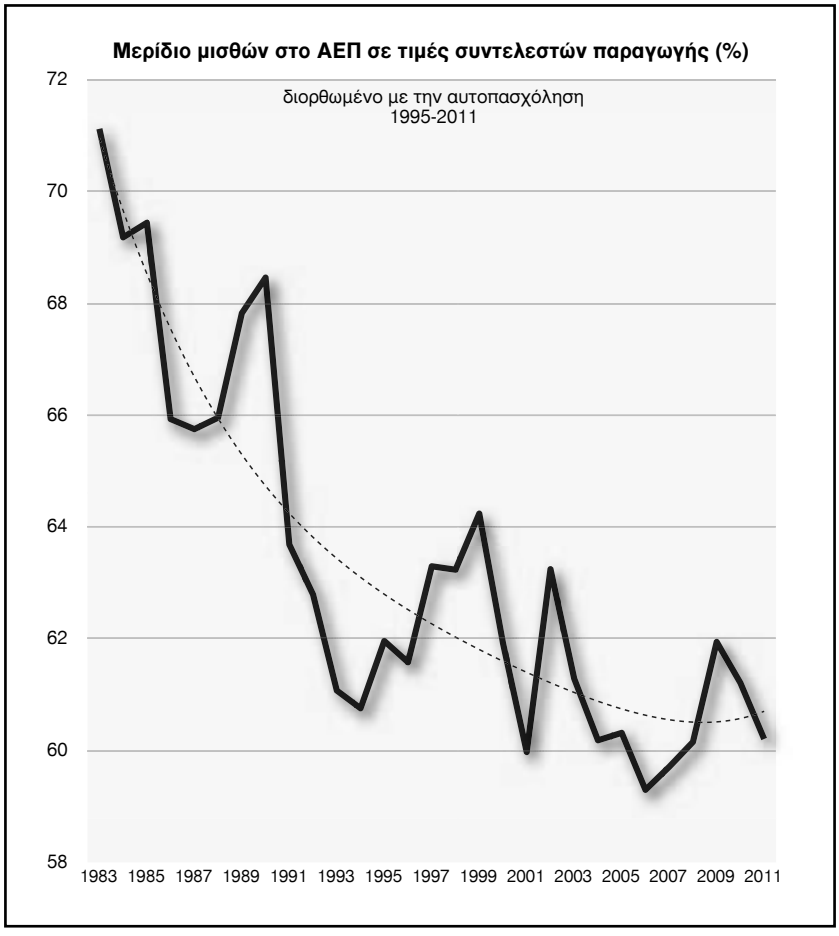
Διάγραμμα 12

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

23. Το μερίδιο της εργασίας στο ΑΕΠ (διορθωμένο για την επίπτωση της αυτοαπασχόλησης) που εκφράζει την πρωτογενή διανομή του προϊόντος, παρουσιάζει μακροχρόνια πτωτική τάση της οποίας το σημείο εκκίνησης τοποθετείται στο έτος 1983. Στο τέλος του 2011 θα έχει μειωθεί έναντι του μέσου όρου της πενταετίας 1995 - 2000 κατά περίπου 2 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ και 11 μονάδες έναντι του 1983.

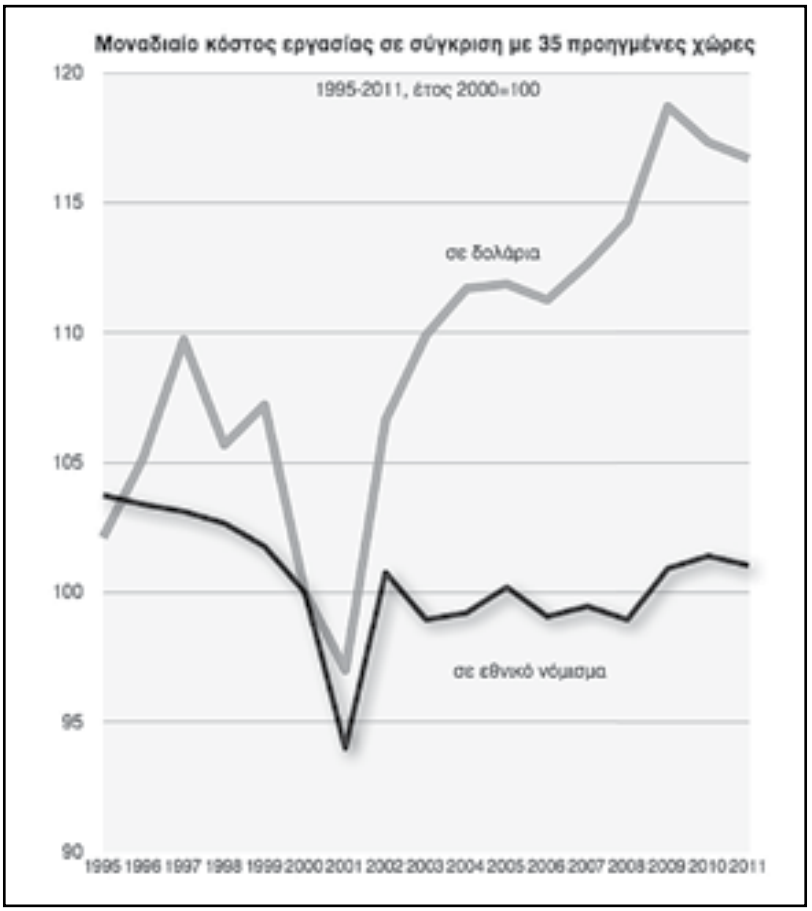
Διάγραμμα 13

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

24. Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο 1995 - 2009 συγκρινόμενο με το αντίστοιχο μέγεθος των 35 βιομηχανικών χωρών αυξήθηκε συνολικά κατά 1%, ενώ το επίπεδο ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας κατά την ίδια περίοδο επιδεινώθηκε κατά -26,8%. Έτσι, ο ισχυρισμός ότι η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας επιδεινώθηκε εξαιτίας των αυξήσεων των μισθών αποδεικνύεται παντελώς λανθασμένος. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το 2009 το μηνιαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα ανέρχεται στο 83% του μέσου αντίστοιχου κόστους στην Ε.Ε.-15 και η παραγωγικότητα της εργασίας ανερχόταν στο 95% της Ε.Ε.-15.

Διάγραμμα 14

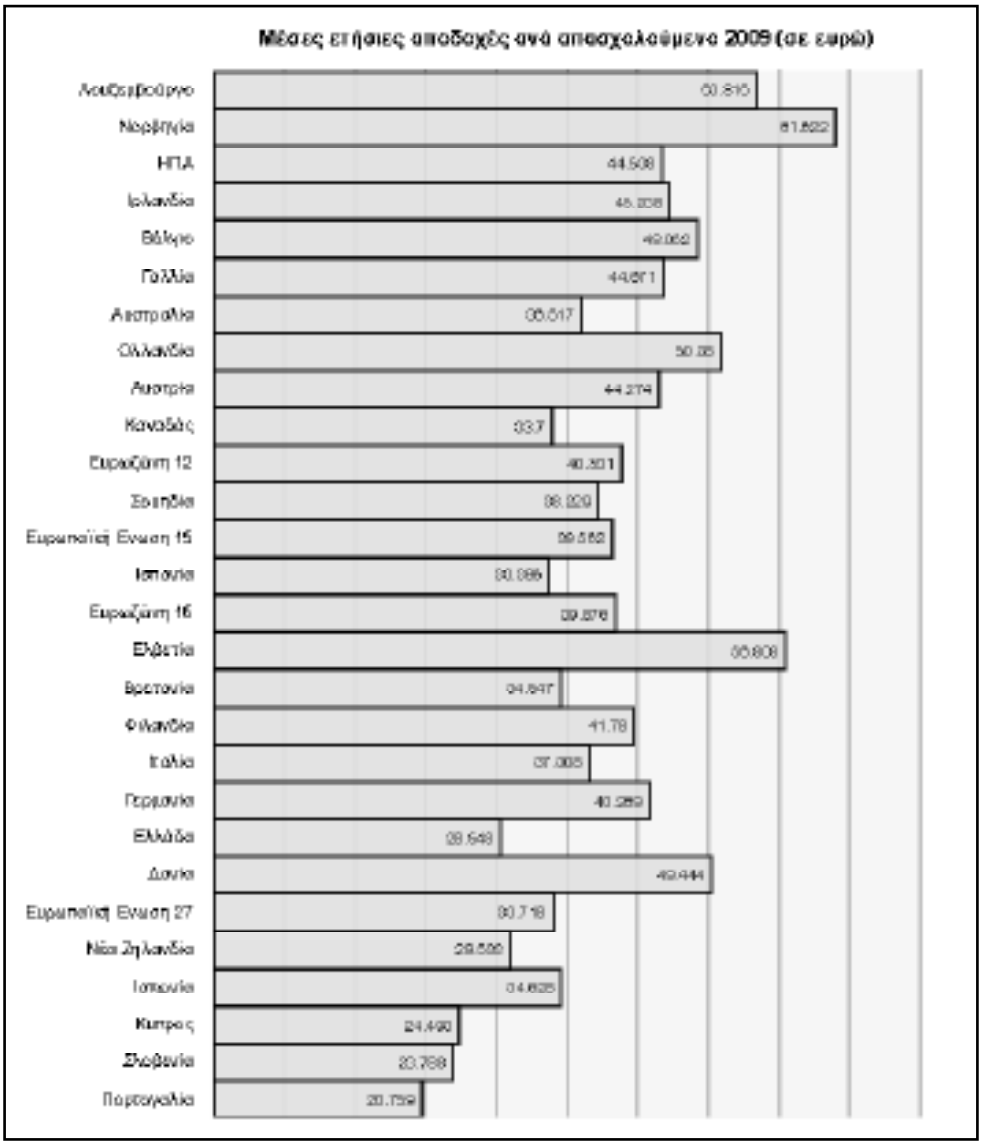

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

25. Οι μέσες ετήσιες αποδοχές του 2009 στην Ελλάδα ανέρχονταν σε 28.548 ευρώ έναντι 39.562 ευρώ κατά μέσο όρο στην Ε.Ε.-15. Μόνο σε τρεις χώρες (Κύπρο, Σλοβενία, Πορτογαλία) οι αποδοχές ήταν μικρότερες από ό,τι στην Ελλάδα. Οι διάμεσες ακαθάριστες μηνιαίες αποδοχές στον ιδιωτικό τομέα και τις επιχειρήσεις

άνω των 10 ατόμων, για τους εργαζόμενους που απασχολούνται με πλήρες ωράριο, ανέρχονταν το 2009 σε 1.550 ευρώ. Έτσι, το 50% των πλήρως απασχολούμενων μισθωτών στην Ελλάδα αμείβονταν το 2009 με ακαθάριστες μηνιαίες αποδοχές μικρότερες των 1.550 ευρώ. **Η αγοραστική δύναμη** του μέσου ακαθάριστου μισθού στην Ελλάδα κατά το 2009 ανερχόταν στο 82,4% του μέσου όρου της Ε.Ε.-15. Η αντίστοιχη αγοραστική δύναμη στην Πορτογαλία ήταν 65,7% της Ε.Ε.-15, ενώ το επίπεδο της Ισπανίας ήταν 84,3% της Ε.Ε.-15.

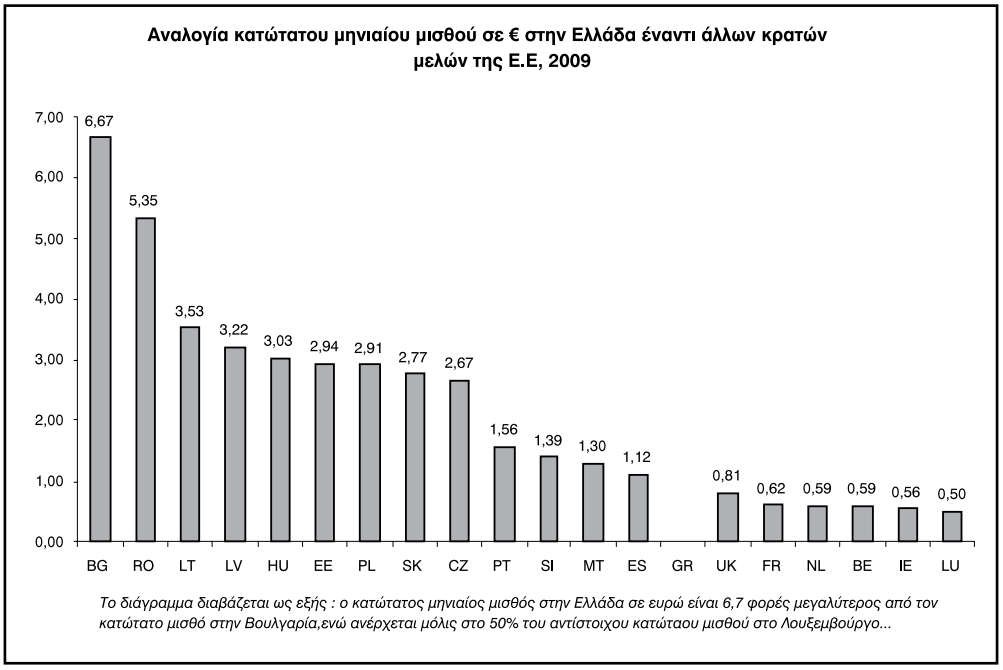
Διάγραμμα 15

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

26. Ο κατώτατος μηνιαίος μισθός σε ευρώ στην Ελλάδα, συνεχίζει να υστερεί έναντι των κατώτατων μισθών των πλουσιότερων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στις οποίες ισχύει ο κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο) και ανέρχεται περίπου στο 60% του αντίστοιχου κατώτατου μισθού της πρώτης κατηγορίας χωρών (Αγγλία, Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Ιρλανδία και Λουξεμβούργο), ενώ βρίσκεται σε ευνοϊκότερη θέση έναντι του αντίστοιχου κατώτατου μισθού των χωρών της δεύτερης κατηγορίας χωρών (Πορτογαλία, Σλοβενία, Μάλτα, Ισπανία).

Διάγραμμα 16

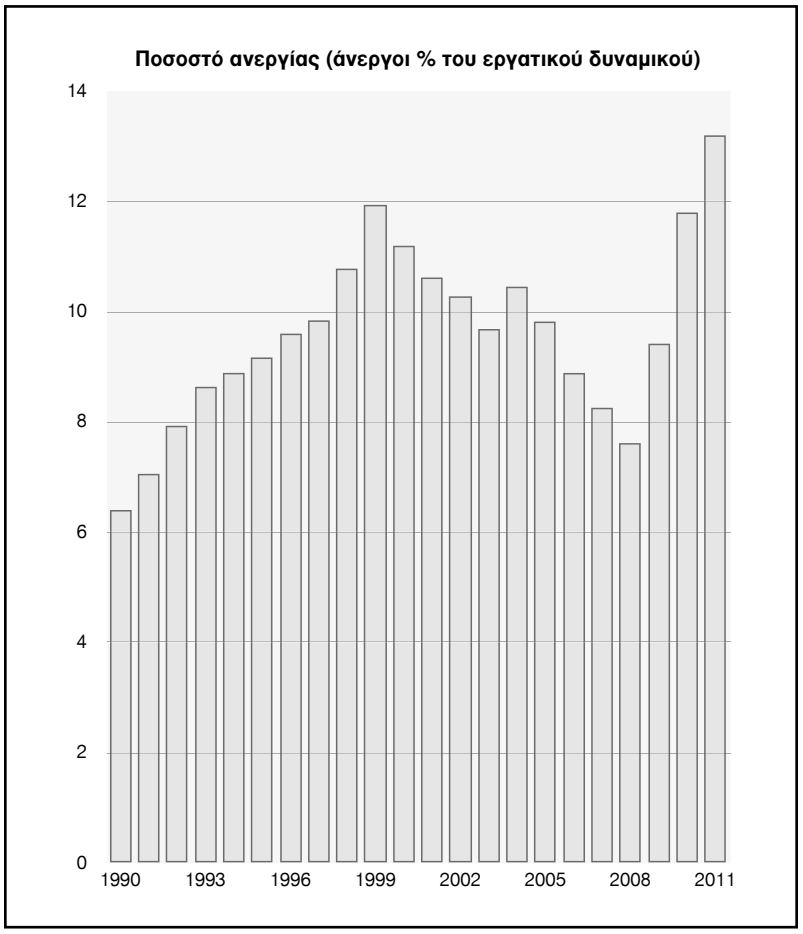

Πηγή: *Eurostat Date in focus 29/2009 και Ε.Γ.Σ.Σ.Ε. (για την Ελλάδα)*

27. Το 2009, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (Β΄ Τρίμηνου), **το ποσοστό ανεργίας** διαμορφώθηκε από 7,6% (2008) στο 9,4% του εργατικού δυναμικού της χώρας και οι άνεργοι ανέρχονταν σε 442.000 άτομα, ενώ η αντίστοιχη αύξηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώθηκε από 7,1% (2008) στο 8,9% (2009). Το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) να αυξηθεί σε 12% το 2010 και σε 13,2% το 2011. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΟΟΣΑ το ποσοστό ανεργίας θα αυξηθεί σε 12,1% το 2010 και σε 14,3% το 2011, ενώ το ποσοστό της πραγματικής ανεργίας θα υπερβεί το 20% (1 εκατ. άτομα), φθάνοντας στα υψηλότερα

επίπεδα της πεντηκονταετίας. Η αύξηση της ανεργίας κατά το 2009 προήλθε από την μείωση της απασχόλησης κατά 1,2% αλλά και από την αύξηση κατά 0,8% του εργατικού δυναμικού της χώρας. Έτσι, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην τριετία 2009-2011 θα έχουν **χαθεί** σωρευτικά 175.000 θέσεις εργασίας και ο αριθμός των απασχολουμένων θα έχει υποχωρήσει κατά μια πενταετία, δηλ. θα έχει επανέλθει στο επίπεδο του 2006.

Διάγραμμα 17

Πηγή: *Annual Macro-economic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

28. Το κύριο βάρος της οικονομικής κρίσης και ύφεσης επωμίζεται η μισθωτή εργασία και η απασχόληση των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών. **Για πρώτη φορά μετά το 1991** μειώνεται η μισθωτή απασχόληση, μείωση που υπερβαίνει ακόμη και αυτή της συνολικής μείωσης της απασχόλησης. Η μείωση της μισθωτής απασχόλησης οφείλεται στην μείωση των **μόνιμα** απασχολούμενων οι οποίοι μειώνονται για πρώτη φορά από το 1968, καθώς ο αριθμός των προσωρινά, μερικά και ευέλικτα απασχολούμενων αυξάνεται. Η απασχόληση στον δημόσιο τομέα της οικονομίας (1.005.000 άτομα) αναλογεί στο 12,2% του συνόλου των απασχολούμενων και στο 34,4% του συνόλου των μισθωτών. Επιπρόσθετα, στον δημόσιο τομέα απασχολείται το 11% του συνολικού αριθμού των μερικώς απασχολούμενων και το 28% των προσωρινά απασχολούμενων (30.410 και 99.670 άτομα αντίστοιχα). Η μείωση που επήλθε στην απασχόληση της χώρας (2009) σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο (2008) κατά 50.215 άτομα, οφείλεται κατά τα 2/3 στην μείωση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας (33.515 άτομα, 66,8%). Επιπλέον, οι εξελίξεις αυτές της απασχόλησης, τόσο στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όσο και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας αναφέρονται στην μείωση θέσεων πλήρους απασχόλησης και αύξησης θέσεων μερικής απασχόλησης.

29. Οι μεταβολές της απασχόλησης κατά **κλάδο οικονομικής δραστηριότητας** αναδεικνύουν ότι το κύριο βάρος της οικονομικής κρίσης και ύφεσης υφίστανται οι κλάδοι των κατασκευών και της μεταποίησης. Μεγάλη μείωση επίσης υφίστανται οι κλάδοι του εμπορίου και των επαγγελματικών, επιστημονικών, τεχνικών δραστηριοτήτων, ψυχαγωγίας και διασκέδασης καθώς επίσης οι κλάδοι ηλεκτρισμού, νερού, χρηματοοικονομικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων, διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων, ορυχείων και λατομείων. Οι μεταβολές της απασχόλησης στις **περιφέρειες της χώρας** επικεντρώνονται στην μείωση κυρίως της απασχόλησης στις περιφέρειες Αττική, Κεντρική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα, Ανατολική Μακεδονία - Θράκη και Κρήτη.

30. Η συμμετοχή των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό της χώρας, καθόλη τη διάρκεια του 2009, είναι αυξητική, γεγονός που συνδυάζεται με την σταδιακή ένταξη των μεταναστών στον παραγωγικό ιστό της χώρας. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των μεταβολών κατά το 2009 είναι όχι μόνο η διατήρηση του μεριδίου τους, αλλά και η αύξηση της απασχόλησής τους σε αντίθεση με τη συνολικότερη φθίνουσα πορεία της απασχόλησης. Όμως, κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2009 η αύξηση της απασχόλησης των μεταναστών υποχωρεί εξαιτίας της ύφεσης της κατασκευαστικής δραστηριότητας και της μεταποίησης, η ανεργία των οποίων οδηγεί επιλεκτικά ορισμένους απ' αυτούς στην επιλογή της παλιννόστησης. Παράλληλα, η συμμετοχή τους στην απασχόληση στους κλάδους της γεωργίας και του τουρισμού κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και ύφεσης, οφείλεται στην αναζήτηση φτηνού εργατικού δυναμικού από την πλευρά των επιχειρήσεων των αντίστοιχων κλάδων.

31. Τα θέματα που συνδέονται με **την κλιματική αλλαγή** αντιμετωπίζονται, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στο πλαίσιο της συνύπαρξης μίας ημιδιαφάνειας ως προς τις πολιτικές και τα αποτελέσματά τους, της

διατήρησης της ελλιπούς γνώσης και πληροφόρησης των πολιτών και της αδυναμίας των οργανωμένων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων να αναδείξουν σαφείς στόχους, προτάσεις και εναλλακτικές πολιτικές. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση, σε κάθε κράτος - μέλος, των πολιτικών για την άμβλυνση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, συναντούν προφανή εμπόδια από την πλευρά των επιχειρηματικών συμφερόντων που συνδέονται με την χρήση των ορυκτών καυσίμων, αλλά δεν πρέπει να αγνοηθούν και εμπόδια που οφείλονται σε αδυναμία συμφωνιών για κατανομές εισοδημάτων, σε καταναλωτικές συμπεριφορές και σε χωροταξικές επιλογές που είναι πλέον απαραίτητες για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα της οικονομικής δραστηριότητας.

32. Η άμβλυνση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής δεν αφορά μόνο τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου αλλά πρέπει να επεκταθεί και σ' ένα σημαντικό αριθμό τομέων, όπου είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για να προστατευθούν πόροι και άνθρωποι ή ακόμα και να αποκατασταθούν ζημιές που έχουν γίνει στα αποθέματα φυσικών πόρων και το περιβάλλον. Μία τέτοια **στρατηγική** βρίσκεται μπροστά στην αναγκαιότητα ανασχεδιασμού του αναπτυξιακού μοντέλου, επεξεργασίας κοινωνικών στόχων και απασχόλησης που προστίθεται στους περιβαλλοντικούς στόχους για να οδηγήσουν σε μια νέα προσέγγιση μακροοικονομικής ισορροπίας που δημιουργεί θέσεις εργασίας και προωθεί την ανάπτυξη, εξασφαλίζει την ενεργειακή ασφάλεια και την προστασία από τον κίνδυνο των κλιματικών αλλαγών. Όμως, πριν και πάνω απ' όλα είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε όχι μόνο καλύτερα αλλά με ακρίβεια γι' αυτό το οποίο μιλάμε: δηλαδή, να έχουμε αξιόπιστους θεσμούς υλοποίησης και αξιολόγησης των πολιτικών, πρόθυμη κοινωνία να αλλάξει περιβαλλοντικές συμπεριφορές και αποδοχή της αλληλεγγύης ως υπέρτατη αρχή στο πλαίσιο της υλοποίησης ενός σχεδίου δράσης που θα αλλάξει ριζικά τον σημερινό τρόπο ζωής.

33. Η περίοδος της οικονομικής κρίσης και ύφεσης συνδέθηκε με την λήψη μέτρων στο πεδίο **της αγοράς εργασίας και των εργασιακών σχέσεων** δημιουργώντας ένα νέο τοπίο που ανατρέπει το περιεχόμενο της εργασίας και των δικαιωμάτων της, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα και δομήθηκαν σταδιακά στην μακρά περίοδο της μεταπολεμικής και μεταπολιτευτικής περιόδου. Οι αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο και στην Ελλάδα ειδικότερα ακολουθούν την πορεία απορρύθμισης που συντελείται κατά την τελευταία 20ετία που, όμως, με αφορμή την πρόσφατη κρίση και την προσφυγή της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς «στήριξης της ελληνικής οικονομίας» (Μάιος 2010) οδηγούν σε σοβαρές και βίαιες ανατροπές σε βασικούς άξονες του ατομικού και του συλλογικού πεδίου των εργασιακών σχέσεων και ειδικότερα στις ρυθμίσεις του: **α.** του Ν.3846/10 για τις εγγυήσεις για την ασφάλεια των εργαζομένων, **β.** του Ν.3833/10 για τις περικοπές στους εργαζόμενους του δημοσίου τομέα, **γ.** του Ν.3845/10 για τις αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις που πηγάζουν από τις δεσμεύεις στο πλαίσιο, του σχετικού Μνημονίου και **δ.** στις ρυθμίσεις που επιχειρήθηκε να εισαχθούν με Προεδρικό Διάταγμα και τελικά έλαβαν τον χαρακτήρα νόμου ως τροπολογία στον ασφαλιστικό νόμο (Ν. 3863/10).

34. Η αποτίμηση της νέας ασφαλιστικής νομοθεσίας (Ν. 3845/10, Ν. 3847/10, Ν. 3863/10 και Ν. 3865/10), συνηγορεί στην διαπίστωση ότι το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (ΣΚΑ) αντιμετωπίσθηκε ως δημοσιονομικό ζήτημα και όχι ως θεμελιώδης συνιστώσα του κοινωνικού κράτους, με αποτέλεσμα στο παρόν και στο μέλλον το επίπεδο της κοινωνικής του αποτελεσματικότητας να υποτάσσεται στις επιταγές της οικονομικής πραγματικότητας (βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος).

35. Οι ρυθμίσεις ιδιαίτερα των Ν. 3863/10 και Ν. 3865/10 στην βάση της προαναφερόμενης στρατηγικής επιλογής, προβλέπουν, **σε αντίθεση** με τη ΓΣΕΕ για την εξασφάλιση νέων πόρων για την χρηματοδότηση του ΣΚΑ και την αποκατάσταση του κεφαλαιακού του αποθέματος (καταπολέμηση φοροδιαφυγής, φοροαπαλλαγής, εισφοροδιαφυγή, εισφοροαπαλλαγής, αύξηση αντικειμενικών αξιών της δημόσιας και εκκλησιαστικής περιουσίας, τυχερά παιχνίδια, αναδιανομή του εισοδήματος, αντιμετώπιση αδήλωτης και ανασφάλιστης εργασίας, εξορθολογισμό της διαχειριστικής σπατάλης, σταδιακή καταβολή των οφειλών του κράτους, κερδοφορία των τραπεζών και δημοσίων επιχειρήσεων καζίνο, κλπ), την έμμεση αύξηση των εισφορών, την μείωση των συντάξεων, τον περιορισμό άλλων ασφαλιστικών και εργασιακών δικαιωμάτων, την επιβολή ειδικής εισφοράς (ΛΑΦΚΑ) για την καταβολή των συντάξεων ελλειμματικών ταμείων, την κατάργηση της 13ης και 14ης σύνταξης και αντ' αυτών την καταβολή ετήσιου επιδόματος 800 ευρώ, το πάγωμα των συντάξεων τουλάχιστον για μία τριετία, την αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης και των απαιτούμενων συντάξιμων ετών από 35 σε 40έτη, σε συνδυασμό με την χρηματοδοτική απόσυρση του κράτους μετά την 1/1/2015 από το δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα.

Γενικά Συμπεράσματα

- Δεν είναι μια απλή κυκλική ύφεση. Είναι μια πραγματική κρίση με την έννοια ότι το οικονομικό σύστημα δεν μπορεί να λειτουργήσει όπως πριν την κρίση
- Τα μεγέθη, όπως διαπιστώνεται, ακολουθούν πτωτική τάση
- Το 2011 αποδεικνύεται ως το χειρότερο της οικονομικής κρίσης
- Η επιδείνωση των μεγεθών κατά την περίοδο 2009, 2010, 2011 διαμορφώνει το επίπεδό τους σ' αυτό των ετών 2004-2005. Ορισμένα μεγέθη π.χ. εγχώρια ζήτηση, επιστρέφει στα επίπεδα του 2000
- Αργή ανάκαμψη - Άνεργη ανάκαμψη - Σύγκριση, τηρουμένων των αναλογιών, περισσότερο με την Μακρά Ύφεση (1873) και λιγότερο με την Μεγάλη Ύφεση (1929-1933)
- Το 2013 (τέλος προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας) δεν θα μπορεί να υποστηριχθεί το τέλος της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

Εάν η μηχανή της ανάπτυξης δεν ενεργοποιηθεί άμεσα μια σοβαρή δοκιμασία περιμένει την ελληνική οικονομία

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ ΣΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ)

Της Θεοδώρας Τζανετάκη

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση της ύπαρξης σύνδεσης μεταξύ των αναγκών της αγοράς εργασίας στο χώρο της υγείας και της επιλογής επαγγέλματος υγείας από τους υποψηφίους των πανελλαδικών εξετάσεων. Η βασική υπόθεση εργασίας πάνω στην οποία στηρίζεται όλη η μελέτη είναι η εξέταση της ζήτησης των επαγγελμάτων υγείας στην αγορά εργασίας, η οποία υπαγορεύει την ίδρυση νέων τμημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και η σύγκρισή της με την ζήτηση της ίδιας κατηγορίας επαγγελμάτων από τους υποψηφίους για εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ της χώρας.

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρατηρούμε τα νέα τμήματα τα σχετικά με το χώρο της υγείας που ιδρύονται για την φετινή Ακαδημαϊκή χρονιά (2009-2010) όπως και για το επόμενο Ακαδημαϊκό έτος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Ίδρυση νέων τμημάτων που αφορούν στο χώρο της υγείας

Ακαδημαϊκό Έτος 2009-2010	Ακαδημαϊκό Έτος 2010-2011
Επιστήμης τροφίμων και Διατροφής Αιγαίου (Λήμνος) **Α.Ε.Ι.**	Εργοθεραπείας Δυτ. Μακεδονίας (Κοζάνη) **Α.Τ.Ε.Ι.**
Διατροφής και Διαιτολογίας Λάρισας (Καρδίτσα) **Α.Τ.Ε.Ι.**	Τεχνολογίας Ιατρικών Οργάνων Ηπείρου (Άρτα) **Α.Τ.Ε.Ι.**
Λογοθεραπείας Καλαμάτας **Α.Τ.Ε.Ι.**	Ακτινολογίας - Ραδιολογίας Καλαμάτας **Α.Τ.Ε.Ι.**
Μαιευτικής Δυτ. Μακεδονίας (Κοζάνη) **Α.Τ.Ε.Ι.**	Οπτικής και Οπτομετρίας Ηπείρου (Ηγουμενίτσα) **Α.Τ.Ε.Ι.**

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2009

Διαπιστώνουμε ότι η πλειονότητα των τμημάτων ανήκει στα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Επίσης, η έδρα όλων των νέων αυτών τμημάτων βρίσκεται στην περιφέρεια μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Τέλος, τα τμήματα αφορούν επαγγέλματα που συνδέουν την τεχνολογία με την υγεία και έχουν θετικό ισοζύγιο στην αγορά εργασίας[1].

Θα επιλέξουμε ως παράδειγμα ένα τέτοιο επάγγελμα που συνδέει τις νέες τεχνολογίες με τον χώρο της υγείας, όπως αυτό του τεχνολόγου ιατρικών εργαστηρίων, και θα διερευνήσουμε τις προοπτικές που έχει στην αγορά εργασίας.

Ο τεχνολόγος ιατρικών εργαστηρίων έχει ως αντικείμενο εργασίας την εκτέλεση του τεχνολογικού μέρους των εργαστηριακών εξετάσεων και μπορεί να απασχοληθεί σε φορείς που παρέχουν υπηρεσίες σχετικές με το γνωστικό τους αντικείμενο στο δημόσιο, τον ευρύτερο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Απασχολείται, επίσης, στην εκπαίδευση σύμφωνα με την ισχύουσα κάθε φορά νομοθεσία.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ποσοστά απορρόφησης της συγκεκριμένης ειδικότητας από την αγορά εργασίας όπως αυτά προέκυψαν από έρευνα του ιδρύματος βιομηχανικών και οικονομικών ερευνών, που διεξήχθη το 2006, σε 200

1. Αυτό προκύπτει από την έρευνα για τα επαγγέλματα του μέλλοντος, η οποία εκποιήθηκε από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Θεόδωρου Κατσανέβα [Τελευταία αναλυτικά στοιχεία για τις προοπτικές και τις διεξόδους των επαγγελμάτων σε σχέση με τις σπουδές σε ΑΕΙ και ΤΕΙ (Οκτώβριος 2008)].

επιχειρήσεις και 500 εργαζομένους. Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας, οι απόφοιτοι του συγκεκριμένου ΑΤΕΙ βρίσκουν αμέσως δουλειά σε ποσοστό 44% ενώ μετά τον πρώτο χρόνο το ποσοστό φτάνει το 92% (πίνακας 2). Συνεπώς, το επάγγελμα του τεχνολόγου ιατρικών εργαστηρίων παρουσιάζει πολύ καλές προοπτικές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Ποσοστά απορρόφησης του τεχνολόγου ιατρικών εργαστηρίων από την αγορά εργασίας.

Χρόνος Εύρεσης Εργασίας	Ποσοστό που απορροφήθηκε
Βρήκε αμέσως δουλειά	44%
1-12 μήνες	48%
12-24 μήνες	5%
24-36 μήνες	1%
>36 μήνες	2%

Πηγή: ΤΕΙ Αθήνας

Ποια είναι όμως τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν σχολή οι υποψήφιοι συμπληρώνοντας το μηχανογραφικό στις Πανελλαδικές εξετάσεις;

Πρώτα πρέπει να αναφερθούμε στο θέμα των βάσεων. Η συνήθης πρακτική των υποψηφίων είναι να δηλώνουν τις σχολές με φθίνουσα σειρά ξεκινώντας από τις πιο υψηλόβαθμες και καταλήγοντας στις πιο χαμηλόβαθμες.

Σημαντικό κριτήριο επίσης είναι το κύρος του επαγγέλματος. Παλιότερα αυτό ίσχυε κυρίως για τους άνδρες υποψηφίους. Στις μέρες μας, όμως, το κριτήριο αυτό τείνει να έχει την ίδια βαρύτητα και για τα δύο φύλλα.

Άλλα κριτήρια επιλογής σχολών είναι η απόστασή τους από την οικογένεια (ειδικά λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης), οι προσδοκίες των γονέων και γενικότερα του οικογενειακού περιβάλλοντος (επιθυμίες εκπλήρωσης των δικών τους ανεκπλήρωτων ονείρων) και η επαγγελματική εξασφάλιση. Το τελευταίο αυτό κριτήριο αφορά τις στρατιωτικές σχολές που εξασφαλίζουν απόλυτα την άμεση ένταξη τους στην αγορά εργασίας ή την περίπτωση συνέχισης της οικογενειακής επιχείρησης.

Τα κριτήρια αυτά επιβεβαιώνονται και από τον πίνακα 3 που δείχνει τις 5 πρώτες επιλογές σχολών των υποψηφίων στις πανελλαδικές εξετάσεις του 2008, καθώς και τον μέσο όρο των σχολών αυτών για τα έτη 2004 - 2008.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Πρώτες προτιμήσεις 2008 / Μέσος όρος βάσεων 2004 -2008

Πανεπιστήμια	Πρώτες Προτιμήσεις 2008	Μέσος Όρος Βάσεων για τα έτη 2004-2008
Ιατρική Αθηνών	896	19231
Ιατρική Θεσσαλονίκης	504	19107
Φυσικοθεραπείας Αθήνας	477	15609
Φαρμακευτικής Αθήνας	355	18517
Οδοντιατρική Αθήνας	323	18798

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, από την εξέταση του παραπάνω πίνακα ότι επιλογή των υποψηφίων αποτελούν μόνο οι υψηλόβαθμες σχολές των ΑΕΙ και των ΑΤΕΙ (χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ιατρική με ποσοστό συνειδητής επιλογής που φτάνει το 99,38%). Οι υποψήφιοι επιλέγουν επαγγέλματα κύρους έστω και αν είναι κορεσμένα και έχουν αρνητικές προοπτικές στην αγορά εργασίας όπως του ιατρού, του φαρμακοποιού και του οδοντιάτρου. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί το επάγγελμα του φυσικοθεραπευτή. Τέλος, οι σχολές που επιλέγουν οι υποψήφιοι έχουν την έδρα τους στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Πιο συγκεκριμένα σε όλη την επικράτεια οι γιατροί αριθμούν περί τους 62.000. Επίσης, κάθε χρόνο εγγράφονται στον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών 600 νέοι γιατροί και 280 εγγράφονται στον Ιατρικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης, ενώ δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι σε κάθε Έλληνα γιατρό θα πρέπει να προστεθεί ένας απόφοιτος ιατρικών σχολών των ανατολικών χωρών. Σε όλα αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε ότι η αναλογία ιατρών/κατοίκων στην χώρα μας φθάνει το 1:185[2] (Αθήνα 1: 150) την ίδια ώρα που ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 1: 350[3].

Όσον αφορά το επάγγελμα του φαρμακοποιού αυτό αποτελεί μέχρι την παρούσα στιγμή κλειστό επάγγελμα. Αυτό σημαίνει ότι για να ανοίξει ο νέος φαρμακοποιός, φαρμακείο πρέπει να εξαγοράσει ήδη υπάρχουσα άδεια. Η άδεια όμως αυτή

2. Ζαχαρός Σταμάτης: « Το πρόβλημα του ιατρικού πληθωρισμού», 29/1/2009, (www.capital.gr).
3. Καββαδίας Γιώργος: «Η Ελλάδα 1η στην Ευρώπη σε γιατρούς», 16/4/2009, (www.ethnos.gr).

κοστίζει γύρω στις 350.000 ευρώ. Ποσό δυσβάστακτο. Έτσι, οι περισσότεροι φαρμακοποιοί ετεροαπαχολούνται ως ιατρικοί επισκέπτες.

Η περίπτωση της άσκησης του επαγγέλματος του οδοντιάτρου δεν είναι πιο ελπιδοφόρα. Η χώρα μας έχει εδώ και αρκετά χρόνια την μικρότερη αναλογία κατοίκων οδοντιάτρων στην Ευρώπη 1:750 ενώ σε άλλες χώρες η αναλογία είναι 1:3.000 (Μάλτα)[4].

Μοναδική εξαίρεση αποτελεί το επάγγελμα του φυσικοθεραπευτή στο οποίο υπάρχουν ειδικότητες όπως αυτές της αναπνευστικής φυσικοθεραπείας ή της αποκατάστασης των νευρολογικών και καρδιολογικών παθήσεων στις οποίες απασχολούνται πολλοί λίγοι φυσικοθεραπευτές[5].

Τα αποτελέσματα του τρόπου επιλογής σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από τους υποψηφίους για εισαγωγή σε ΑΕΙ και ΑΤΕΙ συνοψίζονται στα παρακάτω:

1. Στην αύξηση των βάσεων στις ήδη υψηλόβαθμες σχολές με άμεση συνέπεια να καθίστανται απρόσιτες ακόμη και για αριστούχους μαθητές.

2. Στην ύπαρξη φοιτητών με κανένα ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών τους (απλά φοιτούν στις σχολές που πέρασαν). Μόνο το 15% των φοιτητών εισάγεται στην σχολή πρώτης προτίμησης.

3. Στην δημιουργία αισθήματος απογοήτευσης που μπορεί να οδηγήσει είτε στην επαγγελματική αποτυχία είτε σε πιο ακραίες περιπτώσεις στην εμφάνιση ψυχολογικών προβλημάτων.

Σημειώνεται ότι το επάγγελμα μας και η εργασιακή μας ζωή καλύπτει το 1/2 της ζωής μας. Όταν το άτομο δεν εκφράζει μέσα από το επάγγελμα τις εσωτερικές τάσεις, αλλά τυχαίοι παράγοντες οδήγησαν σε αυτή την επιλογή, απογοητεύεται και οδηγείται σε αδιάφορη μηχανική εργασία. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μειώνεται η δημιουργικότητα και η αποδοτικότητα του. Τελικά, η υποβάθμιση της ποιότητας της εργασίας από αποτυχημένη επιλογή επαγγέλματος ζημιώνει και το άτομο και την κοινωνία. Αν το άτομο δεν ολοκληρώνεται συναισθηματικά από την εργασία του είναι πιθανό να εμφανίσει ψυχολογικά προβλήματα που θα έχουν αντίκτυπο στην οικογενειακή και κοινωνική ζωή του.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα διευρωπαϊκής επιστημονικής μελέτης για την ποιότητα ζωής των εφήβων που πραγματοποιήθηκε σε 13 ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την μελέτη αυτή, η ψυχική υγεία των Ελλήνων μαθητών δοκιμάζεται περισσότερο από εκείνη των παιδιών στις περισσότερες άλλες χώρες. Επίσης 1 στους 3 Έλληνες μαθητές υποφέρει από άγχος και πολλοί από αυτούς παθαίνουν τελικά κατάθλιψη. Πάνω από 20.000 (από τους περίπου 70.000) τελειόφοιτοι αντιμετωπίζουν πρόβλημα. Τέλος, το 30% των Ελλήνων μαθητών γυμνασίου

4. Η αναλογία για το 2008 από το Εγχειρίδιο των Ευρωπαίων Οδοντιάτρων , (www.dentnews.net).
5. (www.omosimo.com).

και λυκείου αντιμετωπίζει κάποιας μορφής ψυχολογικά προβλήματα και αυτό το ποσοστό σημαίνει 200.000 παιδιά ηλικίας 12 έως 18 ετών [6].

Άμεση συνέπεια των παραπάνω είναι η αγορά εργασίας και γενικότερα ο χώρος της Υγείας να αντιμετωπίζει μια σειρά απειλών. Αυτές είναι:

1. Η ύπαρξη ελάχιστης σύνδεσης ανάμεσα στην αγορά εργασίας και το εκπαιδευτικό σύστημα που παράγει το ανθρώπινο δυναμικό που θα στελεχώσει το χώρο της υγείας.
2. Η πληθώρα ιατρών.
3. Η αύξηση της Επιστημονικής Μετανάστευσης. Μάλιστα, σε έρευνα που έγινε από την εταιρεία νέων γιατρών στους φοιτητές των ιατρικών σχολών της χώρας μας, το 70,3% απάντησαν πως σκέφτονται να λάβουν την ειδικότητα τους σε κάποιο πανεπιστημιακό ίδρυμα του εξωτερικού με προοπτική να εργαστούν εκεί [7].
4. Η αύξηση της Ανεργίας.
5. Η αύξηση της Ετεροαπασχόλησης.
6. Η επιδείνωση του Εθνικού Συστήματος Υγείας λόγω έλλειψης ορισμένων ειδικοτήτων υγειονομικού προσωπικού (π.χ. νοσηλευτές).

Σημαντικό είναι τέλος να εξετάσουμε και τους λόγους αναντιστοιχίας μεταξύ της ζήτησης στην αγορά εργασίας στον χώρο της υγείας και της επιλογής επαγγέλματος υγείας από τους υποψηφίους σε ΑΕΙ και ΑΤΕΙ. Οι κυριότεροι λόγοι είναι:

1. Η ελλιπής πληροφόρηση για τις προοπτικές των επαγγελμάτων και τις ικανότητες, δεξιότητες που η άσκησή τους προϋποθέτει (ανεπαρκής σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός). Σε ερώτηση που έγινε το 2007 σε 1000 αποφοίτους λυκείου διαφόρων σχολείων αν και κατά πόσο τους βοήθησε ο Σ.Ε.Π. να επιλέξουν την σχολή τους, μόνο το 18% των μαθητών απάντησε θετικά. Μερικοί μάλιστα το χαρακτήρισαν ως το μάθημα «της ώρας του παιδιού» γιατί ο καθηγητής αδιαφορούσε και το θεωρούσε ελεύθερη ώρα [8].
2. Η οικονομική κρίση. Ελάχιστές είναι οι οικονομικές παροχές σε άπορους φοιτητές που σπουδάζουν σε διαφορετική πόλη από εκείνη της μόνιμης κατοικίας τους.
3. Οι ψυχολογικές πιέσεις που δέχονται οι μαθητές τόσο από την ελληνική οικογένεια όσο και από την ελληνική κοινωνία.
4. Το εκπαιδευτικό σύστημα που δεν βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τα προσωπικά, χαρακτηριστικά και τις ικανότητες τους, ενώ ταυτόχρονα δεν παρέχει και τον απαραίτητο εξοπλισμό για να τους στρέ-

6. Τρίγκα Νότα - “Πολίτης on line”.
7. Γιανναρού Λίνα, «Μετανάστευση νέων γιατρών και μηχανικών», (9/3/2009), (www.medtime.gr).
8. Σαραντοπούλου Μαρία, «Σε εμβρυϊκό στάδιο ο Σ.Ε.Π. στην Ελλάδα», Εφημερίδα Καθημερινή, 10/7/2008.

ψει στην κατεύθυνση των τεχνολογικών επαγγελμάτων (ούτε καν στα επαγγελματικά λύκεια).

5. Τα κοινωνικά πρότυπα που προβάλλονται (π.χ. υπερπροβολή ορισμένων επαγγελμάτων).

Βήματα προς την σωστή κατεύθυνση, διόρθωσης της υφιστάμενης κατάστασης μπορούν να γίνουν με τις παρακάτω ενέργειες.

1. Την μεγαλύτερη σύνδεση και εξάρτηση του σχολείου από τις οικονομικές προτεραιότητες και τις προτεραιότητες της αγοράς εργασίας για την απασχόληση.

2. Την αναβάθμιση του μαθήματος του Σ.Ε.Π. Πρέπει το συγκεκριμένο μάθημα να διδάσκεται από καθηγητές με δια βίου κατάρτιση στον τομέα αυτό σε όλες τις τάξεις γυμνασίου και λυκείου. Επιπλέον, η διδασκαλία του δεν πρέπει να περιορίζεται στα στενά σχολικά όρια αλλά είναι σημαντικό να περιλαμβάνει επισκέψεις σε διάφορες επιχειρήσεις όπου οι μαθητές θα μπορούν να πληροφορούνται από τους ίδιους τους επαγγελματίες για τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που κρύβουν τα διάφορα επαγγέλματα.

3. Την εισαγωγή τεστ δεξιοτήτων στα σχολεία που θα υλοποιούνται συστηματικά από τις πρώτες τάξεις του γυμνασίου και από εξειδικευμένο προσωπικό.

4. Την περαιτέρω ενίσχυση του θεσμού του ψυχολόγου που υπάρχει στα σχολεία.

5. Την ουσιαστική και όχι μόνο στα χαρτιά αναβάθμιση των επαγγελματικών λυκείων της χώρας - επαρκής χρηματοδότηση.

6. Την παροχή μεγαλύτερης οικονομικής βοήθειας σε άπορους φοιτητές που σπουδάζουν μακριά από την οικογένειά τους (π.χ. δυνατότητα ολιγόωρης αμειβόμενης απασχόλησης μέσα στην ίδια την σχολή που φοιτούν).

7. Την προσπάθεια όλων για καλύτερη επικοινωνία μεταξύ του βασικού εκπαιδευτικού τρίπτυχου, «εκπαιδευτικού - μαθητή - γονέα» (π.χ. καλύτερη συνεργασία γονιού και εκπαιδευτικού για την βοήθεια και στήριξη του μαθητή).

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι η επιλογή ενός επαγγέλματος αποτελεί ίσως την πιο κρίσιμη απόφαση της ζωής ενός νέου. Θα πρέπει λοιπόν προτού πάρει την απόφαση αυτή να γνωρίζει τι θέλει και τι μπορεί να κάνει. Και κατά δεύτερο λόγο να γνωρίζει τι συμβαίνει γύρω του, ποιες είναι δηλ. οι τρέχουσες συνθήκες και οι τάσεις που επικρατούν στον κόσμο της εργασίας και των επαγγελμάτων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

20-22 Αυγούστου 2010.

Συμμετοχή του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Σ. Ρομπόλη, Β. Τακούδη) στη διημερίδα που διοργάνωσε η Συνομοσπονδία Ρουμάνικων Συνδικάτων (FRATIA) με θέμα, «Κρίση στην Ανατολική και Μεσογειακή Ευρώπη». Ο Επ. Διευθυντής του ΙΝΕ, Σ. Ρομπόλης, παρουσίασε εισήγηση με θέμα: «Η κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη και οι προοπτικές εξόδου από αυτήν».

10-12 Σεπτεμβρίου 2010.

Συμμετοχή του ΙΝΕ (Σ. Ρομπόλης) σε διημερίδα που διοργανώθηκε στο Παρίσι από ακαδημαϊκούς και κοινωνικούς φορείς με θέμα: «Η κρίση στην Ευρώπη και οι προοπτικές εξόδου από αυτήν». Το θέμα εισήγησης του Επ. Διευθυντή του ΙΝΕ, Σ. Ρομπόλη, ήταν: «Η κρίση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα».

15 Σεπτεμβρίου 2010.

Συμμετοχή του ΙΝΕ (Σ. Ρομπόλης) σε ημερίδα που διοργάνωσε το "Κέντρο Ερευνών και Προοδευτικής Πολιτικής", με θέμα εισήγησης: «Η ελληνική οικονομία: Η επόμενη μέρα».

16 Σεπτεμβρίου 2010.

Η ΓΣΕΕ παρουσίασε στην Αθήνα την Ετήσια Έκθεση του ΙΝΕ για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση το 2010. Την παρουσίαση των βασικών συμπερασμάτων πραγματοποίησε ο Επιστημονικός Διευθυντής του ΙΝΕ, Σ. Ρομπόλης.

17 Σεπτεμβρίου 2010.

Συμμετοχή του ΙΝΕ (Σ. Ρομπόλης) σε Ευρωπαϊκή Διάσκεψη που διοργάνωσε στην Αθήνα, το Εργατικό Κέντρο Αθήνας με την συμμετοχή των Εργατικών Κέντρων των πρωτευουσών της Ευρώπης, με θέμα: «Η κρίση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη».

28 Σεπτεμβρίου 2010.

Συμμετοχή του ΙΝΕ (Σ. Ρομπόλης) σε ημερίδα του Εργατικού Κέντρου Λαμίας με θέμα: «Σύγχρονες εξελίξεις στην κοινωνική ασφάλιση».

